

2735

సాహిత్యం

భారతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: విద్యాన్ బుల్లసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 12

రాజమహేంద్రవరము 16-3-1989, 1-4-1989

సంచికలు 10, 11

— ఈ సంచికలో —

1. అడిదము సూరకవి-కవిసంశయ విచ్ఛేదము 1- 3
2. వేమన-శ్రీ 3- 5
3. ఇద్దఱు రాజకవుల చేతుల్లో పన్నిద్దఱు సూరులు
(ఆల్వారులు) 5- 6
4. అడిదము సూరకవి-శ్రీరామ దండకము 6- 8
5. వేంకటరామకృష్ణ కవుల అవధానములు 8-10
6. శ్రీమతి పి. శాంతమ్మగారి కవితాసంపుటి “స్పందన” 10-12
7. పౌరాణిక భావవిప్లవ రూపకాలు-ఆర్థశాస్త్రభావం 12-14
8. “అంధామరుకము” అవిష్కరణ (రిపోర్టు) 14
9. ఉగాదినాడు ఆరుద్రుని విజయభావన సన్మానం 15
10. “శుక్ల” ఉగాది కిది ఇత్త సుస్వాగతమున (పద్య) 15
11. శిశిర రువు (పద్య) 15

రాబోవు సంచికలో — పాసపీ వ్యక్త సాహిత్యము, అడిదము సూరకవి రామలింగేశ శతకము, తెలుగుభాషలో చారిత్రక శతకములు, తెలుగు కథానిక పరిశోధన, తూర్పుగోదావరిజిల్లా గ్రామనామాలమొదలగునవి ఉంటాయి.

1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును.

వంశత్పర చందా రు. 12-00

విడి ప్రతి 0-80 పై.

శి మాసములకు రు. 6-00

★ స మా లో చ న ★

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

అ డి ద ము సూ ర క వి - క వి సం శ య వి చ్ఛే ద ము

— 'సాహిత్యకోవిద' శ్రీ క్రొవ్వడి రామం. బి.ఎ.. బి.యల్.. బి.యిడి..

విశిష్టవ్రతిభావంతుడైన సూరకవిశేఖరుడు, తన సమకాలికులకు, భావికాలము వారికి, కవిత్వా వ్యాసంగంలో ఉపకరించే విధంగా కవిసంశయవిచ్ఛేద మనే లక్షణ గ్రంథాన్ని రూపొందించేడు.

“కవిజనసంక్షేపనిరో”

దవినినపద్యములు మఱి యితరలక్షణ ల

క్ష్య వినిర్దిష్టగతుల్ చె

ప్రపలయు నని వేఱయొక్క వర్ణితచేతన్.”

ఈ గ్రంథాన్ని రచించినట్లు ఆదిలోనే వివరించేడు. ఇతర లక్షణ గ్రంథాలకంటె ఒకవిధంగా ఇది ప్రత్యేకతను సంతరించు కున్నదని చెప్పాలి. కొన్ని స శతుగ్రస్తములైన ప్రయోగాలకు పాదుత్వపరూపణ చేసి, తన్ములంగా అవి ప్రయోగయోగ్యాని చెప్పడమే ఆయన ఈరచన ప్రధానలక్ష్యం. సూరకవి యెక్కువగా కవిశ్రయంవారి ప్రయోగాలను లక్ష్యంగా తీసుకున్నప్పటికీ, అముక్తమాల్యద, నైషధం, రామవసాంధవీయం వంటి గ్రంథాలను తన పరిధినుంచి తప్పించలేదు. ఈ రచన సూరకవి కూలంకష కావ్య పరిజ్ఞానాన్ని నిరూపణంగా నిరూపిస్తుంది.

అనాటి కవిసంశయవిచ్ఛేదానికి, నేటి గిడుగువారి వారికవి శరణ్యానికి, కొన్ని పోలికలున్నాయి. కవిసంశయవిచ్ఛేదం 21వ లక్షణంలో

“పురమునందలివారని పొసగబలుకు

నెడపురంబునవారని యిడగవచ్చు

నిట్టి వింతప్రయోగమ్ము లెఱుగవలయు

నాండ్రనుకవు లహార్యకన్యాసహాయ”

అని చెప్పి సభావర్వం నుంచి, ఆదివర్వం నుంచి ప్రయోగాలను ఉదాహరించేడు. సభావర్వంలోవున్న “అవనితలంబు ప్రసన్నాకా” “బై, ఎవముగ వీచెనుచును పురంబున వారు తయంబు నొందగా” అనే ప్రయోగాల్ని ఉదాహరించేడు. ఈవిధంగానే గిడుగువారు కూడా వారికవి శరణ్యంలో 214వ పేజీలో “కోసము” అనే ప్రయోగం “కొఱకు” లాగే పాదువు అని చెప్పి. కంకంటి పావరాజు వ్రాసిన ఉత్తరరామచరిత్రలో గల “భూసుత కోసమే గనక బొంకితినేనియు బెద్దకాలమున్ జేసిన నాతిపంబు రహ జెందక నిష్పులమ” అనే వద్యాన్ని ఉదాహరించేడు.

సాహిత్యంలో కొన్ని విలక్షణమైన పూర్వ కవి ప్రయోగాలున్నాయి - ఉదాహరణకు

“తొడిగి” అనే శబ్దానికి బదులుగా “తొడి” అని మహాకవులు వాడేరు. “తొడి” అనేది “తొడిగి”కి రూపాంతరమని తెలియకపోయిన నాడు అర్థం వ్యర్థమౌతుంది. ఈ సంశయాన్ని చేదించడానికి సూరకవి 16వ లక్షణంలో

“తొడిగి యను వల్కుచోటను

తొడి యని నల్లవివరుల్ గృతుల తెప్పనగున్

మృదుడు మెయి పావతొడవులు

తొడి యంతయు వింతకాంతితో నొప్పెననన్”

అని వివరించి, తిక్కయజ్ఞవిరాటపర్వంలో “పదియమ్ములుదొడి త్రిగ రపతి వక్షమునన్” అనే పద్యాన్ని లక్ష్యంగా వివరించేడు.

“అనుట”, “కొనుట” మొదలైన రూపాలకు బదులుగా, “అంట”, “కొంట” అని వాడడం దోషమని, అధర్వణుడు, అహోబిలుడు చెప్పినప్పటికీ, తిక్కన శ్రీనాథుడు, మంచన, మొదలైనవారు కొంట, యంట మొదలైన వదాలు, బహుళంగా ప్రయోగించే రని వారికవి శరణ్యం 101వ పేజీలో గిడుగు వారు సోదాహరణంగా ఆ వదాల పాదుత్వాన్ని నిరూపించేరు. అవిధంగానే సూరకవి 21వ లక్షణంలో నిలుపుము, “గెలుపుము”, విడు

వుము" మొదలైన వదాలలో తృతీయవర్ణం
తొలగినప్పటికీ దోషంలేదని, ఏరూపించడానికి

"నిలువుము, కొలువుము, పిలువుము
గెలువుము విడువు మనంగాదగిన బహుళబ్ధం
బులకుం దృతీయవర్ణము
తొలగిన దోషంబు లేదు తుహినాంకుదరా" అని
లక్షణం చెప్పి విరాటపర్వంలో

"బుద్ధులు చెప్పు బెల్లనటు
పోవిడు మెమ్మెయినై న
బౌద్ధవంపిద్ది యొనర్చు వాడు"

అనే పద్యపాదాన్ని లక్ష్యంగా యిచ్చేడు.

ఈయన పండివిషయాన్ని గురించి ప్రస్తా
విస్తూ 2వ లక్షణంలో

"ఇడగవచ్చును ల్యవ్యపై నిత్యనంది
మాత్ర మొక్కొక్కచోటను మట్టుమీర
గొలుతు వను మదంవగో రిందుశేఖరు
వన్న యట్లు కవిజనానుమతివి" అనే పద్యం
ద్వారా యీ సందికి సాధుత్వాన్ని కల్పించి
శ్రీనాథుడు మొదలైనవారు చేసిన ప్రయోగా
లతోపాటు తన విశ్వదేవులైన చాలాస్కర
కవి కుద్ధాండరామాయణంలో వ్రాసిన, "నిగి
దిరువైపుల న్వెడలనేటయి, నీటగు వీటికోయి"
అనే చంపకపాదాన్ని కూడా ప్రమాణంగా
ఉదాహరించేడు. ఇకారనంది క్రుతికటువుగా
వుంటుందని ప్రాచీనులు దానిని విశేషించే
రనిన్నీ. క్రుతికటువులుకాని వాటిని సూరకవి
తన లక్షణగ్రంథంలో బలపరిచేడనిన్నీ క్లిరి
కాయలైన శ్రీ అడివము రామారావుపంతులు
గారు తమ అడివము సూరకవి జీవితము అనే
గ్రంథంలో సోదాహరణంగా వివరించేడు.
చర్చితచర్వణమౌతుం దని ఆ విషయం
యిక్కడ ప్రస్తావించలేదు.

రేప "అ"కారాల విషయంలోగల నియ
మాల్ని పూర్వులు సుష్ఠుగా పాటించేవారు.
నేడుశకటరేపము మన తివిలోనుంచి పూర్తిగా
అదృశ్యమైపోయింది వ్రతీకలవా రె.రూ
నేడు దీనిని ఉపయోగించడంలేదు. అందుచేత

ప్రాచీన గ్రంథాల కోసినచేసేవారికి మాత్రమే
దీనికి సంబంధించిన నియమాలు పరిమిత
మైనాయి.

సూరకవికి సుమారు 225 సంవత్సరాలకు
పూర్వం, తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుల
కుమారుడైన తిరుమలయ్యంగాడ, కవిత్రియం
మొదలైన పూర్వకవుల రచనలలో గల రేప,
"అ"కారాలను గురించి ఒక లక్షణగ్రంథం
వ్రాసేరు. దానిలో

"అచ్చులు హల్లులు వరుసనె
వచ్చిన రేపలును "జా"లు వర్ణించెద మున్
మెచ్చుగ నాదికవిశ్వరు
లచ్చువడం గృతుల జెప్పినటువలె కృష్ణా"
అని చెప్పి,

"రాయంచ, రిత్త, రక్కసి
రాయుచు రాచుటయు, రాడు, రాచూరియనన్
రేపెండ, రేకు, రూడియు
రాయిది, రుచి యనగ రేపరచనలు కృష్ణా"
అనే పద్యంవంటి పద్యాలలో రేప ప్రయో
గాన్ని నిరూపించేరు.

"ఉలువుగ సేనలమీదట
నులుకుదు బదమూటిమెట్టి, యులుముచు నేన
ట్లులుక వగవారి నటు చి
చ్చుటికింతు ననంగ తాలయునుకులు కృష్ణా"
అనే పద్యంవంటి పద్యాలలో శకటరేప
ప్రయోగాన్ని సూచించేరు.

సూరకవి.కవినంశయ విచ్చేదంలో రెండవ
తరంగంలో ప్రారంభంలోనే, రేపనుసూర్పి,
శకటరేపను గురించి విపులంగా చర్చించేడు.

"ఊదివలుకుచోట నొగితేర్చివరికిన
రేపగాదు శకటరేపగాని
తదృవపువదముల దవలిన యారేప
రేపగాని శకటరేప గాదు"

"ఊదివలుకుచోట తేర్చినలుకుట ఎటు
వలెనంచే "కట్టిమేను, కటిమేను-కిలుచెప్పు,
కిలుచెప్పు, గొత్తె గొలియ - ఇటువంటివి.

శ్రీ-సిరి, న్మరుడు-మరుడు, స్థిరము-
తిరము - ఇటువంటి తదృవపదముల మీద
వచ్చిన రేపలు శకటరేపలు గావు". అనంత
రం, ఈ కవి భారతంలో కవిత్రియంవారు
శకటరేపను ఏవిధంగా ప్రయోగించేరో పోదా
హరణంగా నిరూపించేడు.

ఎలుకగలవారె అనే ప్రయోగానికి రూపాం
తరంగా "ఎలుకగలరె" అనిన్నీ "ఇట్టివారె"
అనడానికి బదులుగా "ఇట్టిరె" అనిన్నీ
ప్రయోగించవచ్చు నని 39వ లక్షణంలో
సూరకవి

ఎలుకగలవారె యనుచోట నెలుకగలరె
యిట్టివారె యనెడుచోట నిట్టిరె యగు
సేయగలవారె యనుచోట సేయగలరె
యనుచు లోకప్రసిద్ధోక్తి యగుట శర్ప"

అనేపద్యంలో నిర్వచించి విరాటపర్వంలో గల

.....కుభాంగము

తేజము జూడ బుద్ధి సం
దేహము బొందుచున్నది న
తీజను లిట్టిరె రూపసంపదన్"

అనే పద్యాన్ని ప్రమాణంగా ఉదాహరించేడు.

విభక్తి ప్రత్యయాల ప్రయోగంలో గల
విశేషాలను నిరూపిస్తూ యీ కవి 30వ
లక్షణంలో

"మనమునను, మనమునం దన
మనమునయందనగ మఱియు మనముం దనగా
దనరారి పెక్కుతెలుగుల
బనిగొనుగా సప్తమీవిభక్తులు గృతులన్"

అని చెప్పేడు. మనము, మనమునందు అనే
ప్రయోగాలు సుపరిచితాలే. "మనమున
యందు" అనే సప్తమీవిభక్తితో కూడిన
ప్రయోగానికి ప్రమాణంగా నైషధంలో గల
"ఒక రత్నంబు విదర్బదేశమునయం దుద్భూ
తమై పార్థివ ప్రకరంబుం భ్రమియంపుచున్న
యది" అనే పద్యాన్ని ఉటంకించేడు.

ఈయన మూడవ తరంగంలో, తద్యవ లక్షణాన్ని వివరించేడు. ఈతద్యవాలకు సంబంధించిన లక్షణాన్ని ఒకవీసంలో చెప్పి, వివరంగా ఒక్కొక్క సూక్తానికి సంబంధించిన ఉదాహరణ లిచ్చేడు. తద్యవాలను గురించి వ్రాసిన వీసం, కేవలం సూత్రాలను బంధించడానికి మాత్రమే ఉపయోగపడినా, ఎన్నోసూత్రాల్ని ఒకే పద్యంలో ఇమడ్చడం గమనార్హం.

‘అ ఇ ఉ లా నిదుద లే ఐలు నో ఔలును
వర్గాదిమ తృతీయవర్ణకములు
యరలవర్ సాగూడ నైదైదులక్కర
ములు గల్గుకుద్దాండమునకు, నోలి
చజలు లే వవి రెండు చజలగు నై ఔలి
కయి యవు లగును ద్విత్వైక్వివర్ణ
ములు విడి యిరువర్ణములగును నెఱుమిన్న
లరసున్నలగు నొక్క యవసరమున
వర్ణములనై న మాత్రలవలన నైన
వికృతి తద్యవమునకు గావించవలయు
నదియ ప్రాకృతరీతియై యతికయిల్లు’
అని తద్యవ లక్షణాన్ని ప్రారంభించి, ఎన్నో
ఉదాహరణ లిచ్చేడు.

ప్రాస్యవర్ణములగును దీర్ఘాక్షరములు
కస్తూరి = కస్తూరి
చతుర్థవర్ణమునకు తృతీయ వర్ణప్రాప్తి.
మనింగని, జంఝాటము = జంఝాటము
క్షకారమునకు చవకలు వచ్చుట.
లక్ష్మి-లచ్చి క్షేమము-నేమము
శవచలకు సత్వప్రాప్తి.
కాల-సాల ఆక-అస, దిశ-దెస

మూడవతరంగంలో తద్యవలక్షణోదాహరణలే ఎక్కువవుటలు అత్రమించేయి.

ఇరువది మూడు పురుషాంతరములనుంచి కవిత్వ వృత్తితో జీవమాత్రను సాగిస్తూ గౌరవంగా ద్రుతికినవారు అడిదమువారు. వీరు వక్షపత్రికలు. ప్రతిభావంతమైన కవిభారతోపాటు, అనర్గళమైన పాండిత్యాన్ని

వేమన - స్త్రీ

డా॥ కె. కారడ

పురాణాలు, ఇతిహాసాలు, ప్రబంధాలు, కావ్యాలు లాంటి వేమన రచించినవే కేవలం శతకం మాత్రమే రచించి అందాంతర భృతి గడించిన వేమనని గురించి తెలియనివాళ్లులేరు. వేమన పద్యం తెలియని వాళ్ళుగాని, ఉదాహరించనివాళ్ళు గాని, తెలుగుదేశంతో అరుదనే చెప్పవచ్చు. ప్రజల భాషలో, సామాన్యుల మెదళ్ళలో కదిలే భావాలనే తన ఆకుకవిత్వంలో ఉపమానాలుగా చేసి, మూర్ఖాచారాలను మూర్ఖమత మౌఢ్యాలను కుల కుటీల తత్వాలను తీవ్రంగా ప్రతిఘటిస్తూ తనదైన ఒక సిద్ధాంతాన్ని (వేమన్న వేదం) చూపించింది, మానవతావాదగా, విప్లవ కవిగా ప్రసిద్ధి కెక్కిన వాడు వేమన. వేమన పూర్వపు కవుల కవిత్వంలోగానీ, సమకాలిక కవుల కవిత్వంలోగానీ లేని చెతన్యం వేమన కవిత్వంలో కనిపిస్తుంది. ఒక స్త్రీ విషయంలో తన్న మిగిలిన అన్ని విషయాలలో వేమన వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలు నిర్వంధ్యంగా వేమనను చెతన్యమూర్తిగా నిలుపుతాయి.

ప్రదర్శించిన మనీషి మూరన్న. ఈయన ఆంధ్రీకరించిన చంద్రాలోకము, రచించిన కవినంశయపిచ్చేదము, ఈయన పాండిత్యానికి మచ్చుతునకలు తెనుగులో ఎన్నోలక్షణ గ్రంథములున్నప్పటికీ, ఈయన రూపుదిద్ది ఈశ్వరార్పణం చేసిన కవినంశయ పిచ్చేదానికి ఆంధ్రవాఙ్మయంలో విశిష్టస్థానం వుంది. సాలూరు రాజవంశీయుడైన బటారిసింహ నరసింహరాజు వ్రాసిన కవిజనాంజనంలో తద్యవప్రకరణం కవినంశయ పిచ్చేదంలో గల వివరాలకు సంస్కృతభాషాంతరీకరణం అని ద్రోణప్పగారి మతం,

(—)

ఇక స్త్రీ విషయానికొస్తే, యెప్పుడో రాతియుగాల్లో పునరుత్పత్తితో తన పంతు కూడా వుందన్న విషయాన్ని పురుషుడు గుర్తించక పూర్వం మాతృస్వామ్య సమాజపు విలువల్ని స్త్రీ అనుభవించిందని, స్వేచ్ఛా వాయువుల్ని వీల్చిందని దరిత్రజాతుల రాతల వల్ల తెలుస్తుంది. వంశానోత్పత్తిలో తన పాత్ర కూడ వుందని యేనాడైతే పురుషుడు తెలుసుకున్నాడో అనాటి నుంచే స్త్రీకి కష్టాలు ప్రారంభమయ్యాయి. మాతృస్వామ్య సమాజం స్థానంలో పితృస్వామ్య సమాజం చోటు చేసుకుంది. స్త్రీ స్వేచ్ఛ మెట్లు మెట్లుగా హరించబడింది. అమె అతఃపాతాళానికి అణచబడింది. మనిషి భాష నేర్చి భాయదానికి ప్రారంభించిన నాటినుండి కూడ స్త్రీ అవత్యవాదినులని, లండగొండులని, దురాభావకురాండ్రని, అవనితలని స్త్రీకి న్యతం త్రత అవసరం లేదని, స్త్రీ నరకానికి ద్వారమని, స్త్రీ బుద్ధివ్రళయాంతక మని, భయంకరమైన వక్షపాత దోరణి ప్రదర్శిస్తూ రచనలు చేశారు. స్త్రీ ప్రవర్తించ వలసిన విధానాలను నిర్దేశించారు. వాటిని వ్యతిరేకిస్తే భయంకర నరకయాతనలు అనుభవించాలని భయపెట్టారు. మొగుడు చస్తే భార్యని శవం తోపాటు సజీవదహనం చేశారు. అడవంతా నాన్ని కనడం కూడ పాప మన్నారు. ఇంకా యింకా యెన్నెన్నో అమానుషాలు స్త్రీల విషయంలో జరిగాయి. పురుషుడు తన లైంగిక స్వేచ్ఛని మాత్రం అడ్డపెట్టుకున్నాడు (బహుభార్యాత్వం). స్త్రీకి పాతివ్రత్యాన్ని విధించాడు. స్త్రీకి ఇనువకచ్చదార్ని (లైంగిక అవయవాలకి సంకెళ్ళు) తగిలించి తాళిని భద్రంగా జేబులో వేసుకున్నాడు.

వేదాలు, ఉపనిషత్తులు, గృహ్యసూత్రాలు, ధర్మశాస్త్రాలు, పురాణేతిహాసాలు రచించ

దమే కాక వాటిమీద గుత్తాధిపత్యాన్ని ప్రదర్శించిన అగ్రవర్ణాల వారు సమాజంలోని యితర వర్ణాల వారిని అణచివేసినట్లే ప్రీతి సంబంధించిన సర్వహక్కుల్ని హరించివేసి వారిని బానిసలుగా, జీవచ్ఛవాలుగా తయారు చేశారు.

సమాజంలో ప్రబలి వున్న యితర సామాజిక రుగ్మతలకు ఔషధాల్లాంటి పరిష్కారం దొరికిన వేమన ప్రీతిసమన్వయంను ఏద్యక్తాంశం నుంచి ఆలోచించాడు. ఏదైనా పరిష్కారం చూపించాడా? అని ఆయన కవిత్వాన్ని పరీక్షిస్తే మనకు నిరాశ మిగులుతుంది. సమాజంలోనే కాక అగామి యుగాల్లో కూడా ఏ కవి ప్రదర్శించనంత సామాజిక-చైతన్యాన్ని చూపించిన వేమన్న ప్రీతి విషయంలో తన దంటూ ప్రత్యేకమైన ఆలోచనా విధానాన్ని చూపలే దని అర్థమవుతుంది. అంతేకాక పూర్వం యేవిధంగా ప్రీతి జన్మ, ప్రీతి స్వభావం నిరసించబడినాయో, యేవిధంగా ప్రీతి ప్రవర్తన నిర్దేశించబడిందో అదేవిధంగా వేమన కూడా తన కవిత్వంలో చెప్పడం గమనార్హం. ప్రీతిగా వుట్టడమే పాప మనే వేమన అభిప్రాయం చూడండి.

పుణ్యమంత గూడి పురుషుడై జన్మించు
పాపమునను బుట్టు బడతి భువిని ||వి||

వేదాలు, ఉపనిషత్తులు చెప్పిన 'కొడుకు లేనిదే తండ్రి స్వర్గానికి పోలేడు. పుత్రుడు స్వర్గదీపం, మోక్షదారి' లాంటి భావాల్ని బలపరిచేవిగా తనిపించే పద్యాలు కొన్ని -

1. పతికి పతికి నైన నంపద సంపదే
పుత్ర సంపదలును భువిని మేలు....||వి||

2. పిండము వృథివిం బడగా
అందజముల మంత్రసాని యది
తెచ్చునుగా

మెండుగ మగవాడంచును
దండిగ నీజనము తెలుంగ ధరలోపేమా,

3. '....పతికి నుతుని వలన పౌఖ్యము
కలుగును.

ప్రీతి, ప్రీతి స్వభావాన్ని కించపరుస్తూ రాసిన పద్యాలు వేమన కవిత్వంలో విరివిగా కనిపిస్తాయి. మచ్చుకు కొన్ని.

అడదాని మాట నమ్మకూడ దని చెప్పేది.
అడుదాని మాట నరకాసు కైనను
నమ్మకూడ దెట్టి నాతి నయిన
కాదని నమ్మిన నట్టదని విడుచురా

ఇది నిజమైతే మగవాళ్ళు చాలమంది అడవుల్లోనే ఉండా లన్నమాట.

అడుదాని బొంకు గోడ పెట్టిరనుట్లు
పుంష వరుని బొంకు పూలతడిక....'

పురుషుడంత అమాయకుడైతే యెంతో మంది కన్నెపిల్లల జీవితాలు అర్థాంతరంగా ముగియ వలసిన అవసరమే లేదు.

ప్రీతి పురుష భేదం లేకుండా కొంతమందిలో కనిపించే లోపాలను ప్రీతికి మాత్రము అపాదించడమేకాక వాటిని సాధారణీకరించి మొత్తం ప్రీతి జాతినే అవమాన పరచే అభిప్రాయాలను వేమన వెలిబుచ్చాడు.

కలిమి గలిగె నేని కాముగా జూతురు
లేమి చేత జిక్కి లేమి లభిపు
మదను వంటి వాని మాలగా జూతురు

కలిమిలోనూ, లేమిలోనూ, కష్టంలోనూ విగ్రహాన్ని చూపి భక్తికి నైతికబలాన్నిచ్చిన భార్య లెందరో వున్నారు. ఇటువంటి రాతలు వారిని కించపరిచేవిగా వుంటాయి.

'గుఱుకు తిరుల వలన గులమెల్ల జెడిపోయె
ప్రీతి నడత వలన సిగ్గుపోయె....'

ఎవరి నడత సరిగా లేకపోయినా సిగ్గుపోవడం తప్పదు. ప్రత్యేకంగా ప్రీతిని వేరెత్త చూపడం భావ్యంగా లేదు.

నీళ్ళ మీద జూతు నెరయ నోడల పప్పు
బయలు మీద జూతు పక్షి వర్ష

నాడువారిగమన మీలాగు నుండురా విశ్వ
సమయానుకూలంగా ప్రవర్తించడంమాత్రమే పై పద్యంలో కనిపిస్తుంది. దాన్ని ప్రీతి అపాదించడం తప్పుగా చూపడం సబబుగా లేదు.

సొంత తనముడైన సొగసుగా నుండిన
ప్రీతి యానించు నృప్తి యందు
కామ మెచ్చుగాని కొడుకెచ్చునాయెనా'

కూతుర్ని చెరచిన తండ్రిలను గురించి విన్నాంగాని, కొడుకుని మోహించిన తల్లిని గురించి ఎప్పుడూ వినలేదు.

విధవరాలిని వృద్ధప్రీతిని గురించి వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలు వేమన కీర్తికే కళంకం తెచ్చేవిగా ఉన్నాయి. చూడండి.

బండకుక్కకేల బంగారు పంకెళ్ళు
విధవరాలికేల వెండి గొలుసు
ముచ్చముండకేల ముంజేతి కడి మాటువిశ్వ||
మునలిముండను బట్టి ముక్కు మొదటికి గోసి
కండ్లు రెండు రెండు ముండ్ల దొడివి
పాడుబావి దోసి పైన బండేయరా

పాతివ్రత్యాన్ని సమర్థించడం :

సంతానోత్పత్తిలో విశ్వాసమాత్ర సాక్ష్యమైన పురుషుని పాత్రను గట్టిపరచుకోవడానికి చేసిన లైంగిక కట్టుబాట్లే పాతివ్రత్యం, పతి భక్తి వగైరా. వేమన కవిత్వంలోకూడా పతి భక్తి, పాతివ్రత్యాల గొప్పతనాన్ని చాటే అభిప్రాయాలు ఉన్నాయి.

ఇంత తనదు పేరు నెల్ల కాలంబును
ప్రజలు దలచునట్టి ప్రతిభ గాంచె
నింతికి పతిభక్తి యెంతన పచ్చును
తగిన కులజుడైన తలయెత్తు ధనమైన
భాగ్యపురుషు నేల పట్టనెంచు
వరమసాధ్యి చూడ వరుల నంటదు నుమా
మాన ధనము విడదు మఱి పుణ్యవతియైన
పూని పతికి భక్తి పాపగణేసి
లోన మెచ్చుచుండు లోగుట్టు గనవలె

జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

ఇక భార్య ఎలా వుందాని అని తెలిపే వేమన పద్యాలు చూడండి.

అలు పతి సౌఖ్యముల కిల
నాలయ మగునేని దాని నా లనవచ్చున్

అలాగున గాకుండిన
కాలుని పెనుదూత యదియ కడరా చేమా!
అలు మగని మాట కడ్డంబు వచ్చెనా
యాలు గాదది మరగాలు కాని
యట్టి యాలు విడిచి యడవి నుండుట మేలు.

‘పతికి మారుబల్లు వడతియే కునకంబు’,
‘పతిని విరువరాదు పదివేలకై నను’ ‘మాట
మిగులు నాలు మగనికి యమురాలు’, ‘మాట
వినని యాలు మగనికి మృత్యువు’, ‘నళము
గాని యాలి వైరమే మనవచ్చు. మొదైన
పద్యాలన్నీ కూడ, భర్త ఎలాంటివాడైనా అంటే
దుర్మార్గుడు, కాగుబోతు, వ్యభిచారి, రోగిష్టి
అయినా కూడా అతన్ని ఎదిరించగూడదు.
భగవంతుడితో సమానంగా వూణించాలి. భర్తని
సంతృప్తిపరిచినందువల్లే శ్రీ స్వర్గలోకానికి
వెళ్ళగలడు. అని మమదర్శనాశ్రమంలో చెప్ప
బడ్డ అభిప్రాయాలనే వేమన సమర్థించినట్లు
తెలుస్తుంది.

భార్యని అణగదొక్కి వుండాలనే అభిప్రాయాలు.

అలివంచలేక అధమత్వమున నుండి
వెనుక వంతు ననుట వెఱితనము
చెట్టు ముదరనిచ్చి చిదిమిన బోవునా?

శ్రీ వ్యామోహం పాపమని
చెప్పడం :

శ్రీ పురుషునికి సహజసిద్ధంగా కలిగే పర
స్పర మోహాన్ని అంగీకరించలేక అదృశ
పాప మనీ, దాన్నుంచి తప్పించుకుంటేనే
గాని మోక్షం సిద్ధించదనీ భావించిన పురు
షుడు ఆ మోక్షంలోకూడా మళ్ళీ ముక్తికొంత
నొకదాన్ని సృష్టించుకొన్నాడు. ఇదంతా
మూస్తే మోహం విషయంలో పురుషుడి అజ్ఞా

ఇద్దఱు రాజకవుల చేతుల్లో పన్నిద్దఱు సూరులు (అల్వోరులు)

—శ్రీ తిరునగరి శ్రీనివాస్. M. A., M. Ed.,

హృద్యమైన ఒక పద్యం ఒక గాజకవిది.
హృదయవేదనతో గూడిన ఒక పద్యం
ఇంకొక రాజకవిది. మొదటివారు చిత్ర
పర్లులు, సార్వభౌములు. రెండవవారు సంస్థా
నాధిపతులు, నాయకులు. ఇద్దరును విశిష్టాధ్యై
తులే. వేంకటవిభునకు కృతినమర్పణ చేసిన
వారే.

ఒకటి తమ పద్యంలో “పన్నిద్దరు సూరు
లం దలకు” నన్నారు. ఇంకొకరు “కొలి
చెదం బన్నిద్ది రావూరులన్” అన్నారు.
ఇద్దరూ స్తుతి పద్యంగా మత్తేభవిక్రీడితమునే
ఎన్నుకున్నారు. ఇంతకీ ఎవరండీ వారు ?

నం. అహంకారం బయటపడుతున్నాయి.
ఏ శ్రీ కూడా, యే కాలంలో కూడా యీ
మోహాన్ని అసహజంగా భావించలేదు. ముక్తి
కొంతుణ్ణి సృష్టించుకోలేదు.

శ్రీ వ్యామోహాన్నించి తప్పించుకోలేని
బలహీనతని ఒకవైపు చెప్తూనే ఆ వ్యామో
హం త వ్వుని మరొకవైపు చెప్పడం వేమన
కవిత్వంలో చూడవచ్చు.

అటువారి గన్న నర్థంబు పొడగన్న
సారమైన రుచుల చవులగన్న
అయ్యగండ్ర కైన నాళలు పుట్టహా ||విశ్వ||
ఇంచుకంత యోని కెగనెడు జనములు
కంచముకడ పిల్లి గాచినట్లు
వంచదాణు నింటి బానిసె కొడుకులు ||విశ్వ||
ఇహవరంబులందు నింతులపై నాన
సహజవృత్తి దగిలి సమయమండ్రు
రహిత మమరు భక్తి రాదెంపదేలకో ||విశ్వ||
తనకమెదల మంచి కొంతలు మెదలను
పలచి యుందు రెంతవారైన
తోయజాక్షి బాయు దొర లెవ్వరునులేరు ||విశ్వ||

ఏమిటా పద్యం? ఎవరా సూరులు? స్తుతించు
దెందులకు? ఏమిటి ప్రయోజనం?

మొదటివారు శ్రీకృష్ణదేవరాయ సార్వ
భౌములు. (1509-1581) “అముక్తమాల్యద”
కృతికర్త.

రెండవవారు సాయపనేని వేంకటాద్రి.
దూపాటిసీమకు వ్రాడువులు. (17వ శతాబ్ది.)
“సకలజీవ సంజీవనం” కృతికర్త.

1. అముక్తమాల్యద పద్యం
అల పన్నిద్దఱు సూరులందును సము
ద్యల్లిలగావున్న వె
గలపుందావము బాపనా, విజయనా
కంజాత నంజాతపు

కాంత కుంకయైన గానికులంబైన
బాయలేక విటుడు ప్రమనీయుండు ||విశ్వ||
కూడు గుడిచి లెస్స గూర్పున్నవాడైన
నాడుదాని గన్న పట్టె తగులు ||విశ్వ||

తేనె వంచదార తియ్యమామిడివండు
తిన్నగావి తీపు తెలియరాదు
కన్ననింపు పుట్టు గామిని యదరంబు ||విశ్వ||

వంకజాక్షిగన్న బంగరు పొడగన్న
దిమ్ము బట్టియుండు తెలివికెల్ల ||విశ్వ||

పెట్టివానికైన వేషదారికయిన
రోగికైన వరమ యోగికైన
శ్రీం జూచినపుడె చిత్తంబు రంజిల్లు ||విశ్వ||

శ్రీం ముఖముజూచి చిత్తంబు విలుకడ
చేయలేక నడుగు చెరుట గాదె ||విశ్వ||

అల్పముఖము గోరి యతివలపై నాన
స్వల్పమైన పెరిగి సాండ్ర మగును
ప్రమల జిక్కి నపుడె ప్రణయను పాపంబు ||విశ్వ||

— (నళేషము) —

స్కల మాన్వీక యురి మ్మరారి సాగియం
గా జొక్కి ధన్యాత్ములొ
విల "వన్నిద్దలు" సూర్యులందలకు మో
క్షదామతిం దివ్యులన్.

చక్కని వదగుంథనం గల వద్యం ఇది.
సూర్యులు వన్నిద్ద రనగా వంద్రెందుగురు
మంది. ఒక సూర్యుని వేదిమి తీవ్రమైతేనే
మనం భరించలేము. వన్నిద్దరు సూర్యుల
తాపాన్ని ఎలా భరించగలం? సూర్యుల వద్దతి
అంతా కాస్త్రోక్తం. కాలనిర్ణయ వట్టికలా
సాగిపోతుంది వారి కార్యక్రమం. కాస్త్రాన్ని,
సిద్ధాంతాన్ని మించి అడుగు ముందుకు వేయ
లేదు. మరి యీ తీవ్రతాపాన్ని పోగొట్టే
దెవరు? అనగా వారే వన్నిద్దరు సూర్యులు.
భూమిపై ద్వాదశాదిత్యులుగా ఆవతరించారు.
భూమిమీద జనుల బాధలను దీర్చుటకు విరి
ష్కారాలను చూపించారు. ఇక సూర్యమం
దల మధ్యవర్తియైన శ్రీమన్నారాయణుడట!
సూర్యుల ఎండతీవ్రతను భరించలేక అగ్నిరు
లైన వారి హృదయపద్మములందు తేరి వసించి
సుఖించాడట. అట్లు మురారి సుఖింపగా
తా మానందించినట అగ్నిరులు.

ఎంత చక్కని యూహ ఈ వద్యంలో.
అందుకే ఇది ఉత్పేక్షలంకారమై సాహితీ
వ్యాదయుల మనములలో చెరగని ముద్ర
వేసినది. శిరోధార్యమైనది. ఆరాధ్యవద్య
మైనది.

2. "సకలజీవ సుంజీవన పద్యం

అతిగాఢం విల నాన్తికాంతర మతం
దాకార మొక్కంట ద

ధతి వారింపగ రాదటంచు మదిలో
తర్కించి తానే తదా

కృతులం దాఁచెను ద్వాదశాత్మకుడనన్
శ్రీమత్పుత్రన్ మించు ది

వ్యతమారాధుల సూరులం గొలిచెదం
బన్నిద్దరాగ్నిరులన్.

అడిదము సూరకవి

శ్రీ రా మ దం డ క ము

—శ్రీ కలెవరపు వెంకటాచార్యులు. M. A., M. Phil.

దండకము ఒక చందోదేదము. కావ్య
లేదముకూడ. ఇది సంస్కృత వృత్తవిశే
షము. 'దండక' శబ్దమునకు వంత్రి, శ్రేణి,
హారమునందలి పేట అను వర్తములు సం
స్కృత నిఘంటువులలో నీయబడినవి. దండ
కమునకు నీ యర్థములు చందిస్తు ననున
రించియు, విషయము ననుసరించియు సమ
న్వితము లగుచున్నవి. తగణ, రగణ, యగణ
ములు దండకములో పునః పునరావృత్తము
లగుచుండుటచేత, దండక రచన ముత్యాల
హార మందలి పేటవలె, ఏకాకారమైన శ్రేణి
సంవిధానములో సంఘటిత మగును. కనుక
చందావరముగ దానికా నామము అన్వర్త మగు
చున్నది.

మాటిగా సాగిపోయింది వద్యం. ఇందులో
ఏదో వేదన. అది భగవంతునికే. శ్రీమన్నా
రాయణునకే. హృదయవేదనతో మదిలో
తర్కించుకున్నాడు. ఎందులకా తర్కం?
నాన్తికాంతరమతముల వ్యాప్తి అతిగాఢమట.
వారి గతులను, రీతులను విరోధించడం తనకు
చేతగాలేదేమో. అందుకే తానే ద్వాదశాత్మ
లతో ఆవతరించినాడు. అకృతులను దార్చి
నాడు. వారే దివ్యశరీరములుగల వన్నిద్ద
రాగ్నిరులు. శ్రీమత్పుత్రన్ మించువారు.

భగవంతుని ఊహలు, తర్కాలూ, అవ
తారాలూ ఇవన్నీ కవులకు అలంకార వస్తు
వులు. ఇదీ ఉత్పేక్షయే.

ఇక సామాన్యంగా అగ్నిరుల పేర్లన్నీ
జగద్వితమే. ఇవిగో ఆ పేర్లు :

1. పూదత్తాగ్నిరు 2. పొయ్యిగ అగ్నిరులు
3. పేయాగ్నిరులు 4. పెరియాగ్నిరులు
5. గోదాదేవి 6 తిరుమళకయాగ్నిరులు 7. కుల

దండకము ఇప్పవదియాలు అక్షరములకు
మించిన పాదములు గలవి యగుటచేత 'ఉద్ధర
మాలావృత్తము'లలో పరిగణితము. భరతుని
నాట్యశాస్త్రమున దండకలక్ష్య లక్షణములు
కలవు.

"దండకం నామ విజ్ఞేయం

షడ్వింశా దధికాక్షరమ్

ప్రృత్తం మాలాధికం తస్మా

న్నోత్తం చాదౌ గృహీతా

ముదిత జనపదకులాస్పిత సస్యాకరా

చూతదాత్రి భవంతం సమభ్యర్చ్యతే

ద్విరదకర విలుప్త హంతాల తాలీవనాస్త్యాం

సమస్యంతి వింద్యాదయః పర్లతాః

శేఖరాగ్నిరు 8. తిరుప్పాతాగ్నిరు 9. తొండ
రదిబొడి యాగ్నిరు 10. తిరుమంగై
యాగ్నిరు 11. రామానుజాచార్యులు
12. నమ్మాగ్నిరు.

మధురకవి యాగ్నిర్లను గూడ ఇందు
పేర్కొనవచ్చును.

వీరంకా పరమ భగవతోత్తములు. భగవ
ద్భక్తిలో తన్మయులైనవారు. మనకు మార్గ
దర్శకులు. కాన వీరిని కీర్తించడం పరమా
ర్థాన్ని సాధించడానికి రాజమార్గం.

కావ్యప్రయోజనం ఆనందం. ఉపదేశం.
ఈ రెండు పద్యాలను చదువుకుంటున్నప్పుడు
ఆనందం అనుభవైకవేద్యం. ఉపదేశం
అంటారా! అగ్నిరుల జీవితచరిత్రలను తదవి
నపుడు మన జీవితం ధన్యమౌతుంది. మానవ
జన్మ కృతార్థ మౌతుంది. జీవితగమ్యాన్ని
చేరుకుంటాము. పురుషార్థములలోని చివరి
మెట్టు మోక్షం కరతలామలక మౌతుంది.

స్ఫుటిత కలక ఖ క్తి నిగ్గిరిముక్తాపరై :
 ఊర్మి హస్తై ర్నిమన్యతి వః సాగరాః
 ముదితజల విరాకులాః సంప్రకిర్ణమూలాః
 క్తిరయంతీవ క్తిరిం మహానిమ్నగాః”
 (నాట్యశాస్త్రము. అ. 16. శ్లో. 110-111)

లక్ష్మమగు ఈ రెండవ శ్లోకమున ప్రతి
 పాదమునను రెండు నగణములపై ఏడు రగ
 ణములు నిబద్ధములు. దీనినిబట్టియే శేదార
 థట్టు (క్రి.శ. 16 శతా.) ‘వృత్త రత్నాకర
 ము’లో దండక లక్షణ మిట్లు నిర్దేశించినాడు.
 ‘యది హనయుగళం తతః సప్తరేఖాః
 సదా దండవృష్టి ప్రయాతో భవేద్దండకః’
 (3-12)

(రెండు నగణములపై ఏడురగణములను
 గూర్చినచో అది ‘చిందవృష్టిప్రయాత’ మను
 దండక మగును). ఇట్లే నగణద్వయముపై
 ఎనిమిది రగణములు కూర్చినది - ‘అర్థనామ
 కము’. తొమ్మిది కూర్చిన ‘అర్థవ’ము. పది
 యైన ‘వ్యాళ’ నాయకము. ఇట్లే ఆపైన
 ఒక్కొక్క రగణము చొప్పున 33! వఱకు
 పెంచుకొనుచు పోవచ్చునని తెలివినాడు.

సంస్కృత లక్షణ గ్రంథములలో ఇట్లు
 బహురీతులగు దండక లక్షణములు పేర్కొనఁ
 బడినను, ఆ వాఙ్మయమున దండకము రెక్కువ
 కన్నట్లువు. ఉన్నవానిలోను రెండు, మూడు
 మాత్రమే విశేష ప్రాచుర్యము నొందినవి.
 భవభూతి మహాకవి (క్రి.శ. 726 ప్రాంతము)
 తన ‘మాలతీమాధవ’ నాటకములో రాపాలికు
 నిచే నొక దండకము చెప్పించినాడు. ఈ
 దండకమున ప్రారంభమున 2 నగణములు;
 ఆ వెనుక 16 రగణములు కలవు. దీని తరు
 వాత విశేషప్రచారము నొందినది ‘శ్యామలా
 దండకము.’ ఇది కాళిదాస కృతముగ ప్రసిద్ధి
 నొందినను, వాస్తవముగ క్రి.శ. 1011 ప్రాంత
 మున నున్న పురాంతకుఁ డను కవి రచించిన
 దని టి.ఎన్. కుప్పశాస్త్రిగారి పరిశోధక నిరూ
 పణము.

దాక్షిణ్యకావ్యాలలో అక్లిప్తాచీనమైన దగు
 తమిళమునందును ‘తాండక’ మను పేరుతో
 దండక మున్నది. ఛందోనియమమున దీనికిని
 సంస్కృత దండకమునకును ఎట్టి సంబం
 ధము లేదు. వస్తువు దేవతాస్తుత్యాత్మక మగుట
 పనికిఁ గల అనుబంధము. కన్నడభాష యం
 దును దండకము కలదు. నాగవర్మ ‘ఛందోం
 బుధి’లో తప్ప పేరుగ ఏ లక్షణగ్రంథమునం
 దును దండక లక్షణము కన్పట్టదు. అంతకు
 మించి కన్నడ వాఙ్మయమున దీని ఉనికి
 మృగ్యము. నాగవర్మ బహుశా సంస్కృత
 లక్షణ గ్రంథముల ప్రభావమున దండక లక్ష
 ణముఁ జెప్పియుండును.

ఇక తెలుఁగున దండకమున కున్న
 వ్యాప్తి అనన్యసామాన్యము. అటు లాక్షణికు
 లును, ఇటు రచయిలును దండకమును సమాద
 రించిరి. కవిజనాశ్రయకర్త దండక లక్షణము
 నిట్లు నిర్దేశించినాడు. “అమరఁగ ననహంబు
 లందాదిగా నొందె కాదేని నాదిన దకారంబుగా
 నొందె, లోనన్ దకారంబు లిమ్మై గకారావ
 సానంబుగాఁ జెప్పినన్ దండకం బింద్రు దీనిం
 గవీంద్రుల్ జగద్దితకీర్తిః పురారాతిమూర్తిః
 సముద్యద్గుణార్థిః సదాచారవర్తిః వణిగ్వంశ
 చూడామణిః....” రెండు నగణములు, ఒక
 హగణము వాడి; విదవ వరుసగా రగణము
 లను వేసి గుర్వంత మొనర్పవలెను. లేదా
 రగణముతోనే మొదలిడి తుదివఱకు వరుసగా
 తగణములనే వేసి గుర్వంత మొనర్చుటగాని
 చేయవలె నని లక్షణము. మఱి ‘కావ్యాలం
 కార చూడామణి’కర్త సా.న.హ ములాదిగా
 గాని, తగణ మాదిగా గాని ప్రకల్పించి,
 ఆ మీఁదట ఇప్పవచ్చినంత మేరకు తగణము
 లను కూర్చి గుర్వంతముగ దండకమును
 నిర్మింపవలె ననియు; అది వృత్త్యనుప్రసావ
 దుర్యంతై, అర్థవర్యంతై యింపుసొంపులతోఁ
 బెంపొందవలెననియు చెప్పినాడు. ‘ఛందో
 దర్పణ’కర్త అనంతమాత్యుఁడు; ‘మలక్షణ
 సార’కర్త లింగమగుంట తిమ్మకవి పెద్దన

వలెనే దండకలక్షణము పేర్కొనిరి. స.న.హ
 ము లకు 9 మాత్రలు. న.న.హ లకు 10
 మాత్రలు. 6 మాత్రలతో ప్రారంభమైన
 దండకము తదుపరి వచ్చు ఐదైదు మాత్ర
 లతో కూడిన తగణములలో లయ తాళముల
 నందుకొనుట కష్టము. కావున దండక గాన
 యోగ్యతను దృష్టిలో విడుకొని పెద్దన దండక
 లక్షణమును మార్చి చెప్పె నని భావించ
 వచ్చును.

కాగా అప్పకవి దండక లక్షణమున కొక
 విస్తృత ప్రాతిపదిక నేర్పరచినాడు. అతఁడు
 తగణ దండకములే కాక పూర్వోక్త శేదార
 థట్టాది సంస్కృత ప్రామాణిక లాక్షణికుల
 మతమును అనుసరించి సపాద రగణ దండక
 ములు కూడ వ్రాయవచ్చునని నిర్దేశించి
 నాడు. ఇంతియేకాక అప్పకవి రగణ, తగణ
 దండక లక్షణములను చెప్పుట గమనార్హము.

మొత్తముమీద తెలుఁగు ఛందోగ్రంథ
 ముల ననుసరించి దండక లక్షణము లివి :

1. స.న.హ లపై పరినివన్ని తగణ
 ములు. తుదగురువు.
2. మొదటినుండి తుదదాక తగణములు.
 తుట్టతుదగురువు. దీనికే తగణ దండక మని
 పేరు. ఈవిధమగు దండక రచనయే తెలుఁ
 గున ప్రచురము.
3. స.న లపై రగణములు. (33! రగణ
 ముల వఱకు నిలువవచ్చును).
4. న.న లపై యగణములు.

ఇవియేకాక యింకను మఱికొన్ని భేదము
 లున్నను వానికి ప్రయోగము మృగ్యము.

తెలుఁగుభాషలో మొట్టమొదట ఆంధ్ర
 మహాభారతారణ్య వర్ణములో కిరాకార్జునీయ
 ఘట్టమున అర్జునుఁడు సరమేశ్వరుని స్తుతింపు
 సందర్భమున వన్నయ ‘ఈశ్వర దండకము’
 రచించెను. ఆపై ఇంచుమించు ప్రసిద్ధ
 తెలుఁగు కావ్యము లన్నింటను దండకము

వక్రని మాధ్వీక మురి న్మురారి సొగియం
గా జొక్కి ధన్యాత్ముల
నిల "వన్నిద్దలు" సూర్యులందలకు మో
క్షదామరం దివ్యులన్.

చక్రని వదగుంథనం గల వద్యం ఇది. సూర్యులు వన్నిద్ద రనగా వందెందుగురు మంది. ఒక సూర్యుని వేడిమి తీవ్రమైతేనే మనం తరించలేము. వన్నిద్దరు సూర్యుల తాపాన్ని ఎలా తరించగలం? సూర్యుల వద్దతి అంతా కాస్తాక్రం. కాలనిర్ణయ వట్టికలా సాగిపోతుంది వారి కార్యక్రమం. కాస్తాన్ని, కిద్దాంతాన్ని మించి అడుగు ముందుకు వేయ లేదు. మరి యీ తీవ్రతాపాన్ని పోగొట్టే దెవరు? అనగా వారే వన్నిద్దరు సూర్యులట. మామిపై ద్వారకాదిత్యులుగా ఆవతరించారు. మామిసీద జమల దాదలను దీర్చుటకు పరి స్కారాలను చూపించారు. ఇక సూర్యమండల మధ్యవర్తియైన శ్రీమన్నారాయణుడట! సూర్యుల ఎండతీవ్రతను తరించలేక అగ్నిరు లైన వారి హృదయపద్యములందు తేరి వనించి సుఖించాడట. అట్లు మురారి సుఖింపగా తా మానందించిరట అగ్నిరులు.

ఎంత చక్రని యూహా ఈ వద్యంలో. అందుకే ఇది ఉత్సృజలంకారమై సాహితీ హృదయుల మనములలో చెరగని ముద్ర వేసినది. శిరోదార్యమైనది. ఆరాధ్యవద్య మైనది.

2. "సకలజీవ సంజీవన వద్యం

అతిగాఢం దిల నాస్తికాంతర మతం

దాకార మొక్కంట ద

దగ్గి వారింపగ రాదటంచు మదిలో

తర్కించి తానే తదా

కృతులం దాచెను ద్వాదశాత్మకుడనన్

శ్రీమత్సృజన్ మించు ది

వ్యతమారారుల సూరులం గొలిచెదం

వన్నిద్దరాగ్నిరులన్.

అడిదము సూరకవి

శ్రీ రా మ దం డ క ము

—శ్రీ కలవరపు వెంకటాచార్యులు. M. A., M. Phil.

దండకము ఒక చందోదేవము. కావ్య భేదముకూడ. ఇది సంస్కృత వృత్తవిశేషము. 'దండక' శబ్దమునకు వంత్రి, శ్రేణి, హారమునందలి పేట అను వర్థములు సంస్కృత నిమింటువులలో నీయఁబడినవి. దండకమునకు నీ యర్థములు చందస్సు ననుసరించియు, విషయము ననుసరించియు నమన్వితము లగుచున్నవి. తగణ, రగణ, యగణములు దండకములో పునః పునరావృత్తము లగుచుండుటచేత, దండక రచన ముత్యాల హార మందలి పేటవలె, ఏకాకారమైన శ్రేణి సంవిధానములో సంఘటిత మగును. కనుక చందఃవరముగ దానికా నామము అన్వర్త మగుచున్నది.

మాటిగా సాగిపోయిం దీవద్యం. ఇందులో ఏదో వేదన. అది భగవంతునికే. శ్రీమన్నారాయణునకే. హృదయవేదనతో మదిలో తర్కించుకున్నాడు. ఎందులకా తర్కం? నాస్తికాంతరమతముల వ్యాప్తి అతిగాఢమట. వారి గతులను, రీతులను విరోధించడం తనకు చేతగాలేదేమో. అందుకే తానే ద్వాదశాత్మలలో ఆవతరించినాడు. అకృతులను దార్పి నాడు. వారే దివ్యశరీరములుగల వన్నిద్దరాగ్నిరులు. శ్రీమత్సృజన్ మించువారు.

భగవంతుని ఊహలు, తర్కాలూ, అవతారాలూ ఇవన్నీ కవులకు అలంకార వస్తువులు. ఇదీ ఉత్సృజయే.

ఇక సామాన్యంగా అగ్నిరుల పేర్లన్నీ జగద్విశేషమే. ఇవిగో ఆ పేర్లు :

1. పూదత్తాగ్నిరు 2. పొయగ అగ్నిరులు
3. పేయాగ్నిరులు 4. పెరియాగ్నిరులు
5. గోదాదేవి 6. తిరుమళాయాగ్నిరులు 7. కుల

దండకము ఇంకవదియోఁడు అక్షరములకు మించిన పాదములు గలది యగుటచేత 'ఉద్దర మాలావృత్తము'లలో వరిగదీతము. తరతుని నాట్యకావ్యమున దండకలక్ష్య లక్షణములు కలవు.

"దండకం నామ విజ్ఞేయం

షడ్వింశా దధికాక్షరమ్

వృత్తం మాలాచికం తస్మా

న్నోత్తం చాదౌ గృహీదినా

ముదిత జనపదకులాస్పిత సస్యాకరా

చూతదాత్రీ భవంతం సమధ్యర్చ్యతే

ద్విరదకర విలుప్తహంతాల తాలీవనాస్త్యాం

సమస్యంతి వింద్యాదయః పర్లతాః

శేఖరాగ్నిరు 8. తిరుప్పాతాగ్నిరు 9. తొండ రదిప్పొడి యాగ్నిరు 10. తిరుమంగై యాగ్నిరు 11. రామానుజాచార్యులు 12. నమ్మాగ్నిరు.

మదురకవి యాగ్నిర్లను గూడ ఇందు పేర్కొనవచ్చును.

వీరంతా పరమ భగవతోత్తములు. భగవద్భక్తిలో తన్మయులైనవారు. మనకు మార్గ చర్చకులు. కాన వీరిని కీర్తించడం పరమార్థాన్ని సాధించడానికి రాజమార్గం.

కావ్యప్రయోజనం ఆనందం. ఉపదేశం. ఈ రెండు పద్యాలను చదువుకుంటున్నప్పుడు ఆనందం అనుభవై కవేద్యం. ఉపదేశం అంటారా! అగ్నిరుల జీవితచరిత్రలను తదవి నప్పుడు మన జీవితం దన్యమౌతుంది. మానవ జన్మ కృతార్థ మౌతుంది. జీవితగమ్యాన్ని చేరుకుంటాము. పురుషార్థములలోని చివరి మెట్టు మోక్షం కరతలామలక మౌతుంది.

స్ఫుటిత కలక శుక్తి నిర్గమముత్తమైః
ఊర్మి హస్తై ర్నిమన్యతి వః సాగరాః
ముదితజల చిరాకులాః సంప్రవర్ణమూలాః
కిర్తయంతీవ కీర్తిం మహానిమ్నగాః"
(నాట్యశాస్త్రము. అ.16. శ్లో. 110-111)

లక్ష్యమగు ఈ రెండవ శ్లోకమున ప్రతి
పాదమునను రెండు నగణములపై ఏడు రగ
ణములు నిక్షిప్తములు. దీనినిబట్టియే కేదార
భట్ట (క్రి.శ. 15 శతా.) 'వృత్త చిత్తాకర
ము'లో దండక లక్షణ మిట్లు నిర్దేశించినాడు.
'యది హనయుగళం తతః సప్తరేఖాః
సదా చందవృష్టి ప్రయాతో భవేద్దండకః'
(3-12)

(రెండు నగణములపై ఏడురగణములను
గూర్చినచో అది 'చందవృష్టిప్రయాతో' మను
దండక మగును). ఇట్లే నగణచ్ఛయముపై
ఎనిమిది రగణములు కూర్చినది - 'అర్థనామ
కము'. తొమ్మిది హర్షిని 'అర్థవ'ము. పది
యైన 'వ్యాళ' నాయకము. ఇట్లే అపైన
ఒక్కొక్క రగణము చొప్పున 331 వఱకు
పెంచుకొనుచు పోవచ్చునని తెలివినాడు.

సంస్కృత లక్షణ గ్రంథములలో ఇట్లు
బహురీతులగు దండక లక్షణములు పేర్కొనఁ
బడినను, ఆ వాఙ్మయమున దండకము రెక్కువ
కన్పట్టవు. ఉన్నవానిలోను రెండు, మూడు
మాత్రమే విశేష ప్రాచుర్యము నొందినవి.
భవభూతి మహాకవి (క్రి.శ. 725 ప్రాంతము)
తన 'మాలతీ మాధవ' నాటకములో కాపాలికు
నిచే నొక దండకము చెప్పించినాడు. ఈ
దండకమున ప్రారంభమున 2 నగణములు;
ఆ వెనుక 18 రగణములు కలవు. దీని తరు
వాత విశేషప్రచారము నొందినది 'శ్యామలా
దండకము'. ఇది కాళిదాస కృతముగ ప్రసిద్ధి
నొందినను, వాస్తవముగ క్రి.శ. 1011 ప్రాంత
మున నున్న పురాంతకుఁ డను కవి రచించిన
దని టి.ఎన్. కుప్పశాస్త్రిగారి పరిశోధక నిరూ
పణము.

దాక్షిణాత్యభాషలలో అక్రీడాచీనమైనదిగు
తమిళమునందును 'తాండక' మను పేరుతో
దండక మున్నది. చందోనియమమున దీనికిని
సంస్కృత దండకమునకును ఎట్టి సంబం
ధము లేదు. వస్తువు దేవతాస్తుత్యాత్మక మగుట
పినికిఁ గల అనుబంధము. కన్నడభాష యం
దును దండకము కలదు. నాగవర్మ 'చందోం
బుధి'లో తప్ప వేరుగ ఏ లక్షణగ్రంథమునం
దును దండక లక్షణము కన్పట్టదు. అంతకు
మించి కన్నడ వాఙ్మయమున దీని ఉనికి
మృగ్యము. నాగవర్మ బహుశా సంస్కృత
లక్షణ గ్రంథముల ప్రధానమున దండక లక్ష
ణముఁ జెప్పియుండును.

ఇక తెలుఁగున దండకమున కున్న
వ్యాప్తి అనన్యసామాన్యము. అటు లాక్షణికు
లును, ఇటు చిత్తులును చందకమును సమాద
రించిరి. కవిజనాశ్రయకర్త దండక లక్షణము
నిట్లు నిర్దేశించినాడు. "అమరఁగ ననహంబు
లందాదిగా నొందె కాదేని నాదిన దకారంబుగా
నొందె, లోనన్ దకారంబు లిమ్మై గకారావ
సానంబుగాఁ జెప్పినన్ దండకం బండ్రు దీనిం
గవీంద్రుల్ జగద్దితకీర్తిః పురారాతిమూర్తిః
నముద్యద్గుడ్డార్థిః సదాచారవర్తిః వణిగ్వంశ
చూడామణిః...." రెండు నగణములు, ఒక
హగణము వాడి; ఏదవ వరుసగా రగణము
లను వేసి గుర్వంత మొనర్పవలెను. లేదా
రగణముతోనే మొదలిడి తుదివఱకు వరుసగా
తగణములనే వేసి గుర్వంత మొనర్చుటగాని
చేయవలె నని లక్షణము. మఱి 'కావ్యాలం
కార చూడామణి'కర్త సా.న.హ ములాదిగా
గాని, తగణ మాదిగా గాని ప్రకల్పించి,
ఆ మీదట ఇప్పవచ్చినంత మేరకు తగణము
లను కూర్చి గుర్వంతముగ దండకమును
నిర్మింపవలె ననియు; అది పృథ్వీసుప్రావ
దుర్యంబై, అర్థవర్యంబై యింపుసొంపులతోఁ
బెంపొందవలెననియు చెప్పినాడు. 'చందో
దర్పణ'కర్త అనంతామాత్యుఁడు; 'సులక్షణ
సార'కర్త లింగమగుంట తిమ్మకవి పెద్దన

వలెనే దండకలక్షణము పేర్కొనిరి. స.న.హ
ము లకు 9 మాత్రలు. న.న.హ లకు 10
మాత్రలు. 8 మాత్రలతో ప్రారంభమైన
దండకము తదుపరి వచ్చు ఐదైదు మాత్ర
లతో కూడిన తగణములలో లయ తాళముల
నందుకొనుట కష్టము. కావున దండక గవ
యోగ్యతను దృష్టిలో విడుకొని పెద్దన దండక
లక్షణమును మార్చి చెప్పి నని భావించ
వచ్చును.

కాగా అవ్వకవి దండక లక్షణమున కొక
విస్తృత ప్రాతిపదిక నేర్పరచినాడు. అతఁడు
తగణ దండకములే కాక పూర్వోక్త కేదార
భట్టాది సంస్కృత ప్రామాణిక లాక్షణికుల
మతమును అనుసరించి సపాద రగణ దండక
ములు కూడ వ్రాయవచ్చు నని నిర్దేశించి
నాడు. ఇంతియేకాక అవ్వకవి రగణ, తగణ
దండక లక్షణములను చెప్పుట గమనార్హము.

మొత్తముమీద తెలుఁగు చందోగ్రంథ
ముల ననుసరించి దండక లక్షణము లివి :

1. న.న.హ లపై వలసినన్ని తగణ
ములు. తుదగురువు.
2. మొదటినుండి తుదదాక తగణములు.
తుట్టతుదగురువు. దీనికే తగణ దండక మని
పేరు. ఈవిధమగు దండక రచనయే తెలుఁ
గున ప్రచురము.
3. న.న లపై రగణములు. (331 రగణ
ముల వఱకు నిలువవచ్చును).
4. న.న లపై యగణములు.

ఇవియేకాక యింకను మఱికొన్ని భేదము
లున్నను వానికి ప్రయోగము మృగ్యము.

తెలుఁగుభాషలో మొట్టమొదట ఆంధ్ర
మహాభారతారణ్య వర్ణములో కిరాతార్జునీయ
ఘట్టమున అర్జునుఁడు వరమేశ్వరుని స్తుతించు
సందర్భమున వన్నయ 'ఈశ్వర దండకము'
రచించెను. ఆపై ఇంచుమించు ప్రసిద్ధ
తెలుఁగు కావ్యము లన్నింటను దండకము

చోటు చేసికొన్నది. శృంగారనైషధులు కొన్నింటియందు దండకములు సంస్కృత భాషలో విరచితములు.

ప్రత్యేకముగ వెలసిన దండక కృతులలో ఉపలబ్ధము లయినవానిలో పోతన 'భోగినీ దండకము' మొదటిదిగ భావింపఁబడుచున్నది. ఇది శృంగార రసాత్మకము. తదనంతరము పారాయణ యోగ్యములు, భగవత్ స్తుత్యాత్మకములు నైన దండకము లెన్నో రచింపఁబడినవి.

క్రీ.శ. 18వ శతాబ్దములో ఉత్తరాంధ్రమున తన ప్రతిభావ్యుత్పత్తులచేత సాహిత్యచరిత్రను నృద్ధిచిన కవిరాజు అడిదము సూరకవిచే ప్రత్యేక కృతిగ రచింపఁబడినది 'శ్రీరామ దండకము.' విషయమునుబట్టి కథాత్మకము, పౌరాణికము. రామాయణ కథను సూరకవి సంక్షిప్తముగ విక్షిపించి శ్రీరామదండకమును వెలయించినాడు. ఇది "శ్రీమత్త్రిలోకాని వేళా హృషీకేశ కోట్యర్క సంకాశ దామోదరా భర్తదత్తాదరా" ఇత్యాదిగ శ్రీకారముతోఁ బ్రారంభమై "రామ తుభ్యన్నమస్తే నమస్తే నమః" అని నమశ్కర్తముతో అంతమగు చున్న రామస్తోత్ర పరాయణమగు రచనము. ఇది సూరకవి శ్రీరామభక్తికి కరదీపిక.

ఈ దండకమునందు శ్రీరాముని జననము, బాల్యము, తాటకవధ, శివధనుర్పంగము, పరశురామ గర్వభంగము, సీతారామ కళ్యాణము, రామవట్టాభిషేక భంగము, రామ వనగమనము, సీతాపహరణము, జటాయుదర్శనము, కిందవన, సీతాన్వేషణము, లంకాదహనము, రామరావణ సంగ్రామము, రావణ వధ మొదలగు వ్రధాన రామాయణ సన్నివేశము లన్నియు రమ్యాతిరమ్యముగ, సంక్షిప్తముగ చోటుచేసికొన్నవి.

ఇది తగణ దండకము. (సంపూర్ణ రామ) కథాత్మక మగుటచే నిది లభ్యదండకములలో నించుక విస్తృతము. సూరకవి దీని నాద్యంత మను ప్రాస యుక్తముగ నిర్వహించినాడు.

వేంకట రామకృష్ణ కవుల ఆవదానములు

—ప్రాచ్యచార్య శ్రీ యప్పి. బోగరావు

యావద్ధారతదేశంలోనూ ఒక్క ఆంధ్ర రాష్ట్రంలో మాత్రమే చిరకాలానుగతంగా ప్రచురప్రచారం పొంది ఈనాటికి సజీవంగా పున్న ఒక చిత్రమైన సాహిత్యప్రక్రియ ఆవదానం. ఆవదానప్రక్రియ అంటే సాహిత్య వైచిత్ర్యాన్ని సర్వతోముఖంగా సహృదయ సామాజికులకు సాక్షాత్కరింపజేసే ఒకవిధమైన దృశ్యకావ్యం అనవచ్చు. ప్రతిభావ్యుత్ప

"నీవా కబంధున్నడన్నెండి లోకైక బంధుం డపై పొల్చియిందింది రాజీవ రాజీవ రామోద సంపాది వంపాసర స్తీర దేశంబునన్వైశ్రితో మైత్రిగావించి, వాలిన్ మహాసత్త్వికాలిన్ సముచ్చంద కాండాహతిన్ జెండవే, చండవే దండమున్ జెండు వందాన్యముం బోలి...."

ఈ దండక రచనమున సూరకవి లేఖని జవనాశ్వముఁ బోలి నిరాఘటముగ వడివడిఁ బరుగులు తీసినది. సంస్కృతాంధ్ర భాషలలో సూరకవికిఁ గల నిరుపమాన పాండిత్యము, శబ్దముపై ఆతనికిఁ గల ప్రభుత్వ యీ దండక మున ప్రతి పదమున ప్రస్ఫుట మగును. దీనికి విసర్గసుందర మగు కవితాధార వన్నె వెట్టినది. చూడుడు.

"భూమీసుతాన్వేషణార్థంబు శాఖామృగా నీకులన్ బంపువేళ న్మహావేగవంతున్ హనూ మంతు నద్గజ్జాకాప్రదేశంబు వెన్కెన్నియో గించినన్ వాయుసూనుండు భూభృతృద్భిక్కు ర్కటాల్ దురీతౌకితాత్రుంక పాదత్రవీచీ సమీచీన వరాన్నిధిం తెంగునన్ దాటి లంకా పురోద్యాన మధ్యంబునన్ గూరనక్తంబరీ చంచరీకాలకోపేత సీతన్నిరీక్షించి ప్రాతార వింబోలి సీతారవిందాస్య చేతోరవిందంబు నానంద మొందించి...."

కాఁగా యిందు సూరకవి శ్రీరాముఁడు, హనుమంతుఁడు మొదలైనవారి సంభాషణము

త్తులు, నమయస్ఫూర్తి, భారణాశక్తి పుష్కలంగా వుంచేగాని పట్టుపడేదికా దీ ప్రక్రియ. ఇది ఏనాడో పైదికావదానంతో ప్రారంభమై సాహిత్యరంగానికి సంక్రమించిందని 18వ శతాబ్దిచెందిన వారణాసి దర్మసూరి సాహిత్య రత్నాకరం అవతారిక ద్వారా తెలుసుకోగలం.

ఆంధ్రదేశంలో ఆధునికయుగంలో ఈ ఆవదాన ప్రక్రియకు ఆద్యప్రపర్రుతుడు మాద

లను సంస్కృతములో సాగించి చక్కని బొచిత్యమును వాటించుటయేకాక; పై చిత్రని సహితము సాదించినాడు. మాయలేడి నన్న వేళానంతరము శ్రీరాముఁడు నీతను వెదకుచు "హాహా! తటిద్గత్రి! హా! మానసాహ్లాదనందాత్రి! హా! ప్రేయసి! క్వాసి!" అని సంస్కృత ములో విలపించినట్లు రచించినాడు. ఇటులనే లంకలో నీతను చూచి వచ్చిన పిదప హనుమంతుఁడు "లంకాపురోద్యాన మధ్యస్థితాం, దానవీ సంవృతాం, త్వద్వియోగవ్యథా క్లిష్ట గాత్రీం, విదేహాస్యపుత్రీ మవశ్యం రమూత్తంబ" అని రామునితో నన్నట్లు రచించినాడు. బొచితి విచారజ్ఞత యెంతయుఁ గలవాఁడు కనుకనే సూరకవి ఉత్తమ ప్రకృతుల పట్ల ఇట్లు గీర్వాణభాషా ప్రయోగ మొనరించినాడు.

శశింగాంధ్ర ప్రాంతమున నేటికిని ఈ శ్రీరామదండకము ప్రచుర ప్రచార ప్రళస్తులలోఁ గలదు. శ్రీరామభక్తులనేకుల కిది విత్యపారాయణాత్మకము. ఆంధ్ర దండక రత్నములలో అందునా శ్రీరామకథావస్తుకములైన దండకములలో సూరకవి శ్రీరామ దండకము సానలు దీరిన జాతిరత్నము.

"జయంతి సుకృతినో రవసిద్ధాః కవీశ్వరాః"

భూమి వేంకటాచార్యులుగారు. అనేక రాజాస్థానాలకు వెళ్ళి ఆయన తన అసాధారణ ప్రజ్ఞతో ఆ ప్రభువులను సమ్మోహితులను, అస్థానకవులను నూతన చైతన్య చికచిక్కితులను చేయడంతో అవధాన సంస్కృతి గట్టి తదలిందింది. లాస్యవిలాసాలూ, చందతాండవం ప్రదర్శించింది. దేవులపల్లి సోదరకవులు, తిరుపతి వేంకటకవులు, కొప్పరపు సోదరకవులు, మరికొందరు ఆ స్ఫూర్తిని అందుకొన్నారు. ఆచార్యగోపాలాన్ని తమ అవధాన ప్రజ్ఞతో ఉర్రూతలూగించారు. అదంట జంటకవులను చూసి, ఒక పుట్టలోంచి లేచిన రెండు కోదేత్రాడుల్లా లేచారు వెంకటరామకృష్ణ కవులు. అప్పటిని ప్రసిద్ధములై వుండిన అవధానాలు. వైదికావధానం పరమ ప్రాచీనమైనది. అది పదం, క్రమం, జట, పున. రద, శబ్ద ప్రవేశాలతో వర్ణిల్లుతూ వుంది. సాహిత్యరంగంలో శతావధానమూ, అష్టావధానము, నేత్రావధానము. నాట్యావధానము వర్ణిల్లుతూ వున్నాయి. వెంకటరామకృష్ణకవులు వీటిలో నేత్రావధానం, నాట్యావధానం చేసిన జాడ కానరాదు కాని శతావధానం, అష్టావధానం అత్యద్భుత ప్రజ్ఞతో విర్యహించారు. అదనంగా మరో రెండు 'పీట్టు' చేశారు. అవి శతపదావధానము, శతప్రావధానము.

అవలు అవధానం అంటే 'అవ' అనే ఉపసర్గపూర్వకమైన రాజ్ అంటే 'ధారణ పోషణయోః' అనే రాకుమకుండి అవధాన శబ్దం విన్నన్నమైంది. అంటే చిత్తశుద్ధి. సర్వావధానాలకూ ఇది మూలబీజం. మిగతా ముద్రావధానాలు ధారణాశక్తి, సత్తి, ఆకుకవితా ప్రజ్ఞ, వమయస్ఫూర్తి-ఇవన్ని వేంకటరామకృష్ణకవుల వద్ద పుష్కలంగా వున్నాయి.

శతావధానం ఏకాకారమైనది. పండుమంది పృథ్వికు అంటారు. పృథ్విరేకము, ఇతి వృత్త నిర్దేశమూ చేస్తారు కొందరు. కొందరు నమస్య లిస్తారు. ఒక్కొక్క విధతగా ఒక్కొక్క పాదం చొప్పున చెబుతూ నాలుగు విధతలూ అయిన తర్వాత వరసపెట్టి వంద

పద్యాలూ ధారణచేసి అప్పజెప్పిరి. అష్టావధానంలో ఎనిమిదీ ఎనిమిదిరకాల ప్రక్రియలు. నమస్య, దత్తపది నిషిద్ధాక్షరి, పృష్టాక్షరి, చిత్రాక్షరి, పురాణవతనం, అప్రస్తుత ప్రసంగం, చందరంగం, ఘంటాగణనం లేక పుష్పగణనం లేక తేదీ తెల్పడం. ఇలాంటి 'పీట్టు' చాలా వున్నాయి. అందులో అవధానికి చేతనైనవి ఎనిమిది వుంటాయి అన్నిటా అరితేసినవా వీ జంటకవులు. అందులోనూ ఆ పేదల రామకృష్ణశాస్త్రిగారున్నాడే ఆయన తన 29వ యేటనే అంటే 1915 లోనే కనుమరుగైపోవడం మన దురదృష్టం. ఆయనను గురించి నేను పన్నుదానినిబట్టి చూస్తే ఆయన సర్వాండ్రకవులలోనూ ఒక గంధగణేంద్రం. అంతటి తిరుపతి వేంకటకవులే ఆయన ముందు "దుమ్ దుబాకర్ చిల్ గదూ" అంటే తోక ముడిచేశారు. ఈ జంటలో ఈయనే ముందు అవధానం ప్రారంభించారు తన పదహారోయేట. విశ్వావసు సంవత్సరం చైత్ర శుద్ధ పాడ్యమి బుధవారంనాడు తణుకు దగ్గర శాకరపర్తిలో గురువులు, సతీర్థ్యులు వేడుక వడి వేడగా ఒక అష్టావధానం చేశారు. తదుపరి 27-4-1907 న మరో అష్టావధానం తమ మాతామహాస్థలమైన వల్లిపాలెంలో చేశారు. రెంటికి రెండూ దిగ్విజయంగా నిర్వహించారు. "వేడులాన్వయ సాగరమల శీత, కిరణుడైనట్టి శ్రీ రామకృష్ణశాస్త్రి. వులుష మాపంబు నెత్తిన సరసజాతి, సంభవుని రాయని చెప్పఁ జనదే బుధులు" అని ఆ అవధానం చూసిన చెళ్ళపిళ్ల సుందరంగ రిచ్చాకీ కితాలు.

1909 లో జంటకవులు ఆంధ్రభోజి దిరుదాంకితులైన పితాపురం మహారాజా రావు గంగాధరరామరావుగారి సువుత్తులైన వేంకట సూర్యరాయ మహాపతిగారి అస్థాన ప్రవేశం చేస్తూ ఇలా వెలివిచ్చారు.-

"అక్షరంక్షరిచ్చు నృపు
దట్టి కవీంద్రులు గానరా రటం

ప్రీతివారలెల్ల నచి
యించెడు సుద్దుల నాలకింతే హ
ర్యక్షసదృశిః మేమును ది
రంబుగ వీవును గక్షిట్టి ప్ర
త్యక్షము నేయ బూనుదమె ?
తత్వములన్ గవులన్ విరేంద్రులన్"
ఈ పద్యం ఆ జంటకవుల చమత్కార చతురతకు ఒక మచ్చుతునక.
అంతటితో వదిలిపెట్టక రాజావారితో తమ అవధాన ప్రజ్ఞను గురించి ఇలా తెలిపారు :-
".....వృచ్చకుడు
దోచిన వర్ణన గోచించుండ నా
చితిగల సత్కవుల్ వినితి
నేయగ సోయగమైన పద్యముల్
శత మొకగంబలో నలువ
జాలుదు; నాకుపు జూచి నాడు సాం
దీతి నెఱుగంగ వచ్చు" అని ఒలేటి వెంకట రామశాస్త్రిగారు రంటే రామకృష్ణశాస్త్రిగారు రంటారు కదా :-
"చాల వర్ణిశమం బొకట
సర్పిన వారము శాస్త్రవద్దతిన్
మూలము ముట్టగా గవన
ముంగని యారసినార మింకవీ
పారికి నేగుదెంచి రవ
భావ గుణంబుల మా కవిత్వమున్
మేలనిపించుచున్, వడిని
మేయనినిపింప దలంపు భూవరా!"
ఈ మూడు పద్యాలూ వీరి ఆత్మవ్రత్య యాన్ని ప్రస్ఫుటం చేస్తాయి. వెంటనే పితాపురం కోటలో పాగా వేశారు. అక్కడ 17-3-1911 న, 25-7-1909 న రెండష్టావధానాలు చేశారు. వీరి పేరయ్యశాస్త్రిగారు, హరి నరసింహంగారు, వైరాజనంద మల్లయ్యశాస్త్రిగారు, దేవులపల్లి తిమ్మన్న శాస్త్రిగారు మొదలైన హేమాహేమీలు వృచ్చకులలో వున్నారు. అయినా నెరజాణలైన జంటకవులు అలవోకగా ఆవలిరంగా హేరిగా "అష్టావధాన కష్టావలంబన మన్ని, నల్లేరుపై

బండి నడక మాకు" అన్నట్లు నాన్యతోదర్శనీయమైన నైపుణ్యంతో విర్యహించారు. విశేషమేమంటే ఆ రెండు అవధానాల్లోనూ వారికి రాని ఇంగ్లీషు భాషలో వ్యస్తాక్షరి ఇచ్చారు కూచి నరిసింహంగారు. కూచివారు కుర్చీలోంచి లేచి మరీ ప్రశంసించారు అవధానులను. వీరి మొదటి శతావధానం ఏనాములో జరిగింది. చిన్నట్లతో శతావధానం సభ దద్దరిల్లి పోయింది. దానితో ఎక్కడలేని తెగువ వచ్చి సీతాపురం ప్రభువులకూ వర్తమానం పంపించారు.

“నాలుగు నైడుగంటలు ది

నంబునకుం బనివేయ నెంతయుం

దారిమితోడ నీశతవ

ధానము మూడు దినాలు పట్టినా

కాలములోవలన్ విసుగు

కలును మీకును మాకు గావ భూ
పాలక : ఆరికింపుమొక

పద్ధతి జేసినవార మిత్తరిన్”.

ఆ పద్ధతి ఏమిటంటే :-

“చేయుట కొక్కగంట, యది

చెప్పిన చొప్పున దప్పకుండ గా

వ్రాయుట కొక్కగంట, సరి

వారలలో నవదాన పాండితీ

స్థేయత కొక్కగంట, యరు

ఔచిత్య పెద్దల గారవింప నొం

దోయరగంటయో వ్యవధి

యుండవలెన్ ధరణీపురందరా :”

అని మూడుదినాలు వచ్చే శతావధానాన్ని నాలుగుగంటలలో చేస్తామని ప్రతిజ్ఞ చేశారు. అంటే వరసగా ఒక్కొక్క పాదం చొప్పున వంద పద్యాలూ తాము చెప్పడాని కొక గంట, తాము చెప్పింది వృచ్చకులు వ్రాసుకోడాని కొక గంట, ఆ వంద పద్యాలూ ధారణచేసి వచ్చుచెప్పడాని కొకగంట. తదుపరి సభ నరింకరించిన పెద్దలమీద ప్రశంసాపద్యాలు చెప్పడాని కొకగంట, వెరసి నాలుగు గంటలు. ఇది నిజంగా ఒక పెద్ద వీట్. అది ఆ జంట

శ్రీమతి పి. శాంతమ్మగారి కవితాసంపుటి:-

“స్పందన”

—కుమారి నడిమింటి విజయలక్ష్మి

“కవిక వున్నప్పుడే నవత రాజీస్తుంది.

అనలు కవికలోనే నవత వుంది.

ఈ కాలంలో బ్రతుకు

ఈ ప్రపంచాన్ని ప్రతిఫలించు

నువ్వు చెప్పే దేదైనా

నీదై వుంటాలి, నీలోంచి రావాలి

చించుకుని రావాలి”

అంటారు బాలగంగాధర తిలక్. ఆ మాట

లకు పూర్తి న్యాయం చేకూరిందనిపిస్తుంది

కవుల అబధారాధోరణి భాసురమైన సద్యః స్ఫూర్తికి, అద్భుత ప్రతిభకు, పాండిత్య ప్రకరకు గీటురాయి. ఈ అవధానం సీతాపురంకోటలో 13-3-1909 తేదీని మధ్యాహ్నం 3-45 నుండి 7-50 వరకు జరిగింది. ఇందులో 17 రకాల పద్యాలు చెప్పేరు. అందులో విశేషవృత్తాలు కూడా వున్నాయి. వంద వివిధ విషయాలని గురించి పృచ్ఛిక నిర్దేశం వుంది. ఈ పరమాద్భుత శతపదాన నిర్విహణ నిపుణత్వం చూసి రాజావారు దీనికి అత్యద్భుత శతపదానం అని వ్యవదేశం చేసి వెంకటరామకృష్ణ కవులను ఘనంగా సన్మానించారు. ఆ మర్నాడుకూడ రాజావారి సమక్షంలో వారు కోరిన ప్రకారం ప్రహ్లాదచరిత్ర వ్రాసినది ఒక గంటలో ఆరుపుగా వంద పద్యాల్లో పూర్తిచేశారు.

అలాగే 17-9-1909 వ ఒక్క గంటలో ఆరుపుగా రామాయణం షట్కాండలూ చెప్పేరు. ఆ ప్రక్రియకే వీరు శతవిధాన మని పేరు పెట్టేరు. దానిని గురించి రాజావారిలో వీరిలా చెప్పే రొకసారి :-

“అమల వివేక : మీర లొక

యష్టపదానముఁ గావ నెంతురో

శ్రీమతి శాంతమ్మగారి ‘స్పందన’ చదివితే ఏ చిన్నవిషయాన్నీ పదిలిపెట్టకుండా, తరచి తరచి తన అనుభవసారాన్ని. ఆలోచనాపటి మనీ భాషాజ్ఞానంతో సమ్మిళితం చేసి సూటిగా, సుందరంగా, సంక్షిప్తంగా తన స్పందన యెదుటివారిలో ప్రతిస్పందించా అని చేసిన కృషి నూటికి సూరుపాళ్ళు విజయవంతమైన దని చెప్పక తప్పదు.

కవిత్యంలో కోకిల గానం, కొత్త కాక

తమకు మనంబునన్ శతవ

ధానముఁ జూడఁగ వేడ్క గల్గినో

విమత భయంకరంబగు న

వీన విధానముఁ జిత్తగింతురో

నిముసములో నొనర్చెదము....

ఆ నవీన విధానమే ఈ శతవిధానము. అంతేకాదు శతప్రాస మనే పేరుతో మరో ప్రక్రియను కూడా నిర్వహించారు. ఒకనాడు రాజావారి కోరికమేరకు ధారితకథ సంతటిపి ‘ర’ ప్రాసంలో నూరు పాదాల్లో ఇమిర్చి గంట లోపుననే ఆరుపుగా చెప్పేరు. ఇవన్నీ ఆనాడే అచ్చయ్యాయి. అయితే పరిమితిలో లఘుకృతులు కావడంవల్ల ఈనాడు దుర్లభాలు అయిపోయాయి. వీటన్నిటిని నా ప్రేరణమీద, నా పర్యచేక్షణ క్రింద నేకరించి జ్ఞోదక్షమ పరిశ్రమ చేసి 1988లో డాక్టరు పట్టభద్రురాలైంది కుమారి పారింకి లక్ష్మిదేవి. ఆమె పరిశోధన నిబంధం అచ్చైంది. ఆ వేంకట రామకృష్ణకవు లాంధ్రపరస్వతి కెంత పరివస్య చేశారో అంత పరివస్యా చేసినట్లైంది లక్ష్మిదేవి.

పోయినా, దానిని శాంతమ్మగారు తనదైన
దాణితో వినిపించడంలోని నవ్యత వుంది.

కులమతమ్ముల బెడద తీరిపోయిందా ?
ప్రాంతీయతత్వమ్ము మాసిపోయిందా ?
నమతతో, మమతతో
నవత చేయి కలిపిందా ?
రేయనక వగలనక సీపు
కోయంటె కోయని ఏల కూశాపు ?

అంటూ కోయిలమీద విసుక్కుంటారు.
అంటే ఆ ప్రశ్నలకు అనుచుల సమాధానం
లభించిననాడే నవవనంతోదయ మని, అప్పుడే
కోయిల గానం పుల్లాన మధురంగా పుంటుం
దనీ ఆమె భావన. అలా నవవనంత కోకిల
గానం వినిపించిన యీమె పాఠకుల హృద
యాన్ని రాగరంజితం చేస్తూ ఉదయరాగా
న్నాలపించిన తీరు ఎంతో మనోజ్ఞంగా వుంది.

వాయిదాపుల సన్నజాజీ
వలపు అంతా వందిరేసె
చల్ల చల్లని చందమామ
సద్దునేయక దాగిపోయె
అరుణకిరణము సోకగానే
మనసు మల్లెల వందిరయ్యె :
రేకులన్నీ విచ్చుకుంటూ
రేయి బడలిక తీర్చుకుంటూ
మనసు లోపలి మాట యేమో
చెప్పబోయీ మరచిపోయె.

అంటూనే తానే చెప్పదల్చుకున్నది
సుస్పష్టంగా చెప్పడమేకాదు. ఆ రాగచిత్రాన్ని
కళ్ళ కెమేరాతో ఫోటో తీసి, చిత్రంలోని
రూపాన్ని రెండుసార్లు మాత్రమే తానుచూస్తూ
మనకు చూపిస్తారు. అదే కనులు మూసి
నవ్వుడు, కనులు తెరచినవ్వుడు.

'ఎవ్వరెరుగనిదమ్మ నందూరి ఎంకి' అను
కుంటాము అలవోకగా కాని శాంతమ్మగారి
నిరీక్షణలో ఎంకి చొక నుందర స్వప్నం.
అయితే యేనాటికైనా కరిగిపోక తప్పదనే

తటినసత్యాన్ని గుర్తించిన ఆమె భాషుకత
ఆ నిజాన్ని భరించలేక

కలకరగి నాఎంకి దూరమైపోతే....
కడలిలో బిందువై కరగిపోతాను :
అడవిలో ఆకునై రాలిపోతాను :
గాలిలో ధూళినై కలిసిపోతాను :
కరగిపోతాను, రాలిపోతాను, కలిసిపోతాను....

అంటూ విలపిస్తుంది. అంతలోనే

ఆ గుండెల లోతుల్లో స్పందనమ్ము నేనై
మమత లెరిగిన మనసులో
మల్లెల చూలికినై
సీ అడుగుల కిడిలికలో
గియ్యాన్ని నేనై
సీ పూహలోకంలో ఊపిరి నేనై
నిలిచివుంటాను : నీలో కలిసి వుంటాను
అనే మాటలతో పూరట పొందుతుంది.

ఓడిన మనిషిని వాడిన మల్లెతో పోయిస్తూ
నమ్మలేని నిజాన్ని ఎంతో నమ్మకంగా
చెప్పాడు.

అందని పండ్లకోసం అబ్బులుదాస్తూ అంది
నవి నిర్లక్ష్యం చేయడం అనాదిగా ప్రకృతి
నైజం. కమలం చెలిమికోరి సూర్యుడు,
సూర్యుడి స్నేహాన్ని కోరి సూర్యకాంతం
(అంటే పొద్దుతిరుగుడు పువ్వు) యిదంతా
చొక ముక్కోణపు ముచ్చట. ఈ సర్వకాల
సత్యాన్ని చాటిచెప్పే 'పొద్దుతిరుగుడు పువ్వు'
ఈ కవిశాసంపుటికే ప్రత్యేకతని సంతరించి
పెట్టింది. అందుకే ఏమో! వ్వురి ముఖవక్ర
చిత్రంగా ముద్దుగా అమరింది.

కాలాన్ని కాలధర్మాన్ని లెక్కచేయక
టూమిమీద పుట్టినా
తిరుగుతున్న టూమితోపాటు తాను తిరుగక
తన ఎదురీతలో ఆ సూర్యుని చేరాలని
ఆత్రపడుతూనే వుంది.
బ్రతుకునే హారతిగా చేస్తూ....

మన రచయిత్రికి ఫిటి కావలితీరంలో చొక
నుందర భవనంకూడా వుండిందోయ్. సుఖం

కవాటాలు, నవ్వుల పాలరాతి నేలలు, ఆళల
యిటుకలు, మమతల గోడలతో నిర్మించా
రట. అక్కడ స్నేహంతలు ప్రాకుతూ
వుంటాయి. శాంతికపోతాలు ఎగురుతూ
వుంటాయి. కాని యీమె యీవలి తీరంలోనే
వుండిపోయేరు. ఒరిసి పారుతోంది ప్రవా
హం దాటాలని చేస్తున్నాట ప్రయత్నం.
ఆ ఎదురీతలో పోగొట్టుకున్న రాశంబెపులు
దొరికితే ఆమెతోపాటు మనమూ చెయ్యొచ్చు
గృహప్రవేశం.

యుగయుగాల శ్రీ వేదన 'ఇంతి' అవేద
నలో వినిపిస్తుంది.

కీర్తిమంతులు పురుషులై తేమన చరిత్రలో
కీర్తి కోరనిది శ్రీ. తమ స్వార్థంకోసం, తన
ప్రాథమిక హక్కుల్ని హరిస్తూ తననే
చోషిగా చిత్రించి 'అపనిందల' పాల్పేసిన
పురుషస్వామ్య ప్రపంచంలో ఉదాసీనంగా
వుండిపోయింది. ఈ అణుయుగంలో కూడా
అది కొనసాగటానికి వీలులేదని, అలా
జరిగితే అది ప్రళయానికే దారితీస్తుందని
హెచ్చరిస్తున్నారు.

మాటలలో దేశభక్తి, చేతలలో దేశభక్తికి
అలవాటువడిన నేటి నేతల యేలుబిడిలో
ప్రతిభకు చోటు హుళక్కి
ప్రగతి తథ కంచికి.

నిత్యజీవితంలో నిజాయితీ కరువైతే, అం
వాటుగా ఉగాది వచ్చినా, ధరల గగనవిభుల్లో
అనందం ఆకాశకుసుమం కాకతప్పదు.

మోగించని కేంద్రకోణ సంయోగాలు
మోయలేని బలపుల భాగ్యాలూ
నవ్వలేని జీవితకథలూ, వ్యథలూ
ఇదీ సగటుమనిషి గృహచక్రం
యుగాలకై నా.మారని జాతకం.

మధ్యతరగతి యిల్లాలిగా అవిడ అనుభవ
పూర్వకంగా వ్రాసిన సగటుమనిషి జాతకం.

అంతా వ్యాపార మయిన నేటి యాంత్రిక
యుగంలో అనుభూతికి చోటులేదనే చేమ
నిజాన్ని కాలజ్ఞానం వివరిస్తుంది.

వైవాధికి క్రిందివారికి మధ్య వదారుచేస్తూ....
వాటా తుదరక విచారిస్తున్న లంచం
నీతిని పాతిపెట్టి, మంచిని నూయచేసి
వంచనకు పీటవేసి అవినీతిని వరిస్తోందిట.

అస్తవ్యస్తంగా మారిన వ్యవస్థలో నిరాశను పొందోలదానికి ఆశను కేకవేసి నిలవాలనుకుంటే ఎవరో గొంతు నొక్కిస్తున్నారు. ఊపిరి ఆపేస్తున్నారు. అయినా

నీతికి నిలబడి మానవతకు వట్టం కట్టే రోజు వస్తుందని సమత చేసే మమతల విందుకు నవత నడిచివెళ్ళే రోజు వస్తుందని వీరంగా ధైర్యం చెప్తున్నారు.

ప్రగతి కోసం ప్రాకులాడితే అదోగతే శరణ్యమయిందని, శాంతి కోసం వెతుకుతుంటే అశాంతి తలుపు తట్టి పలుకరించిందని బాధగా వాపోతారు.

అనాడు వరకుట్టి నత్యభామ చంపిందనే కనితో ఈనాడు అతని వారసులు ఏ భామనూ బ్రతకవివ్వడంలేదు! ఎందుకమ్మా దీపావళి? విందు కంటూ వస్తావు? అంటూ దీపావళిని నిలదీస్తున్నారు.

త్యాగదనాన్ని భోగిమంట పేసుకుని చలి కాగుతున్నారు నకిరీ దేశభక్తుడు.

అరాచకపు మేడల గోడల్లో చిక్కిన భరతి మాతను చూచి కలిగిన వీరావేశంతో ఈదేశపు భవిష్యత్తుని నిర్ణయించవలసిన యువతలాన్ని ప్రబోధిస్తూ....

చేయాలి సాగర మథనం

పొందాలి అమృతకలశం

చేరాలి ఆవలి తీరం

మారాలి మనుషుల తత్వం.

అంటున్నారు.

'Prevention is better than cure.' కనుక విశ్వశాంతికి AIDS రాకుండా మానవత్వపు వేక్సిన్ తయారుచేయాలంటున్నారు.

పౌరాణిక బావవిప్లవ రూపకాలు - ఆంగ్లభాషా ప్రభావం

—శ్రీ కొండవల్లి సువర్చనరాజు. M.A., M.Phil.

ఒకరి ప్రభావం మరొకరిమీద అనేక విధాలుగా వుంటుంది. అది జీవితవిధానంలో గాని, ఆచార సంప్రదాయాల్లోగాని, ఆలోచనా విధానంలోగాని, సాహిత్య ప్రక్రియల్లోగాని, సిద్ధాంతాల్లోగాని కావచ్చు. ఇంకా ఎన్నో రకాలుగా ఈ ప్రభావం కనిపిస్తుంది.

తెలుగు నవల, కథ, వ్యాసం, పదన కవిత్వం, విమర్శ మొదలైన అనేక సాహితీ ప్రక్రియల్లో ఆంగ్లసాహిత్య ప్రభావం వుందనే విషయం పాఠకలోకానికి తెలిసిందే. అయితే ప్రస్తుతంగా ప్రభావాన్ని చెప్పలేని స్థితి భావిం దగ్గరే. కవి ఏ భావం ఎక్కడినుంచి తీసుకున్నాడో; దానికి ప్రేరణ ఏదో? అనే విషయంలో విమర్శకుడు వదహరణాల పచ్చి

నిజాన్ని పసిగట్టలేక పోవచ్చు. అందుకే సాహిత్యవిమర్శ కూడా భిన్నాభిప్రాయాలతో వివాదాస్పదంగా వుంటుంది.

పౌరాణిక రూపకాలపై వున్న ప్రభావం దృక్పథానికి సంబంధించింది కాబట్టి, పలానా పుస్తకం ఈ పుస్తకానికి అనుకరణ, పలానా పాత్ర ఈ పాత్ర సృష్టికి ప్రేరణ అని చూపించడం అంత తేలికైన విషయం కాదు. పౌరాణిక రూపక కర్తలపై ప్రత్యక్షంగానో, వరోక్షంగానో ఆంగ్లభాషా ప్రభావం వుంది. కవిరాజు బెర్నార్డ్ షా ప్రభావంతో ఈరూపక రచన చేసినట్లు "శంకుక వధ"కు వ్రాసిన వీతికలో వారే చెప్పుకున్నారు. ఇంకా వీరు వ్రాసిన కురుక్షేత్ర సంగ్రామం, ఖాసీ నాట

న్యంత యింటిలో విశ్చింతగా వుంటున్న మాలాంటివారికి కూడా అయ్యో! ఎంత అన్యాయం? అనిపించేలా అద్దెయింటి బాధలు అందంగా చెప్పాయి.

సామాన్యుడి బ్రతుకులో అతిసామాన్యమైన కోరికలే తారకరై గగనవిహారం చేస్తే వేలంత బ్రతుకుకోసం వేలంపాట తప్పదు కదా!

ప్రాచీనభారతంలో విజ్ఞానవేత్తగా, శాసన కర్తగా అన్నింటా పురుషులతో సమాన హోదాలో పెరిగిన శ్రీ శాంతివాహంలో క్రమంగా పతనంచెంది, అడుగుడుగునా దురాచారాలకు బలిఅయి, అవమానాలకు గురయి వట్టపగలు పొంటిరిగా తిరగడానికి కూడా నోచుకోని దళకు చేరుకున్నదని, ప్రీతి యీ దుస్థితి మారే దెప్పుడని ప్రశ్నిస్తున్నారు. అయితే యీ ప్రశ్న ఎవరో వేస్తే ఎమోగాని, ఒక విద్యావంతురాలు, రచయిత్రిగా జాతికి ప్రగతిమార్గ నిర్దేశం చేయవలసిన శామ వేయ

డం అంత సముచితంగా లేదేమో అని నా వరిమితమతికి అనిపిస్తున్నది.

అశాంతికి మూలకారణాలను వెతికి పట్టుకుని వాటిని రూపుమాపితే శాంతి ముస్థిరస్థావర ములభమౌతుందని శాంతిపాదానికి పునాది వేసి భావికరానికి నాంది పలికారు.

నవలలూ, కథలలో నవలామణులే ప్రతీక లన్నింటినీ చేజిక్కించుకున్నారనే అభియోగం యిప్పటికే వున్నది. అక్కడితోనే ఆగిపోలేదు సుమంచీ! చక్కని వైవిధ్యంలో కూడిన ఉత్తమ కవితారచనలో కూడా మే మెవరికీ తీసిపోమని మాటలలో కాదు. వ్రాతలలో నిరూపించిన పోదరి శ్రీమతి శాంతమ్మగారికి హృదయపూర్వక అభివందనలు. ఈమె రేఖని నుండి యింకా, యింకా, మరెన్నో ప్రయోగాత్మకములు, ప్రయోజనాత్మకములు అయిన రచనలు వెలువడా లని మనస్ఫూర్తిగా కోరుకుంటున్నాను!!

కాదు కూడా హేతువాద దృక్పథంలో వుండడానికి కూడా అంగ్లసాహిత్య ప్రభావం కొంత వరకు కారణం.

బెర్నార్డ్ షా త్రైస్తవమతంలోని ఆహేతుక అంశాల్ని, వరస్పర విరుద్ధభావాల్ని, మతం పేర జరిగే దోపిడీని నహేతుకంగా విమర్శ చేస్తూ నాటకాల్ని వ్రాశారు. వీరి *"The Devil's disciple"* అనే నాటకంలో మతమోఢ్యంపై విశిష్ట విమర్శ చేశారు. *'Widower's House'*లో సాంఘిక దురాచారాల్ని దుయ్యబట్టారు. మానవ సమస్యల్ని, ముఖ్యంగా వదుపువృత్తిని, దాని స్థితి గతుల్ని వివరించే నాటకం *"Mrs. Women's profession"*. *"Man and superman"* అనే నాటకంలో దయ్యం, డన్ జవాన్ అనే పాత్రలమధ్య తత్వవరమైన, తర్కబద్ధమైన హాస్యతీరితమైన సంభాషణల్ని ప్రవేశపెట్టారు.

ఇదే దృక్పథంతో కవిరాజు హిందూ మతంలోని వరస్పర విరుద్ధభావాల్ని, ఆహేతుక అంశాల్ని బిందీస్తూ రూపక రచన చేశారు. ఇదే మార్గంలో నర్ల, జి. వి. కృష్ణారావు, ముద్దుకృష్ణ, చలం మొదలైనవారు రూపకరచన చేశారు. కాబట్టి ఈ పౌరాణిక రూపక కర్తలపై ప్రత్యక్షంగానో వరోక్షంగానో అంగ్లభాషా ప్రభావం వుందని చెప్పవచ్చు.

పురాణాలు ఏ యే దేశాల్లో, ఏ యే జాతుల్లో వుట్టినా, ఎంత వ్యాప్తిలోకి వచ్చినా మనకు, పాశ్చాత్యులకు భేదం కన్పిస్తుంది. పురాణాలవల్ల భక్తివిశ్వాసాలు పాశ్చాత్య దేశాల్లో క్రమంగా సన్నగిల్లి పోతూ వచ్చాయి. త్రైస్తవ మతాచార్యులు ఎంతగా కొట్టుమిట్టాదీనా "బైబిల్"లోని కట్టకథల్ని నమ్మేవారు తగ్గిపోయారు. ఈ పరిణామం దాదాపు మూడు వందల సంవత్సరాలనాడే ప్రారంభమయింది. దీనికి కారణం గ్రీక్ ప్రభావం కావచ్చునని విమర్శకులు భావిస్తున్నారు. ఎందుకంటే

క్రి.పూ. 5, 6 శతాబ్దాల్లోనే మేధావులు, తత్వజ్ఞులు, నాటకకర్తలు తమ పురాణాల్ని ఏవగించుకోవడం, ఎగతాళి చేయడం, నహేతుకంగా విమర్శించడం జరిగింది.

ఈ భావాలు ఎక్కడినుంచి వచ్చినా మన వారు గ్రహించింది వయా అంగ్లసాహిత్యం కాబట్టి ఈ రూపకాలపై అంగ్లప్రభావం వుందని చెప్పవచ్చు. ఇక చలంగారిపై కవిరాజు ప్రభావం వుందనే విషయాన్ని రూపిగా చెప్పలేకపోయినా అంగ్లసాహిత్య ప్రభావం అమితంగా వుందనేది స్పష్టం. పాశ్చాత్య రచయితలైన మొపాసా, మామం, బెర్నార్డ్ షా ప్రభావం తనపై వున్నట్లు చలంగారే 'సృజన' పత్రికకు నవీన్ అనే రచయిత చేసిన ఇంటర్వ్యూలో తెలియజేశారు. అంతే కాకుండా వీరిపై లారెన్స్ ప్రభావం కూడా వున్నట్లు విమర్శకులు భావిస్తున్నారు. దీనికి కారణం బహుళ ఇద్దరూ శృంగారవరమైన విషయాల్ని గూర్చి చర్చించడమే కావచ్చు. చలంగారిపై వున్న ప్రభావాన్ని గూర్చి నర్ల వారు "ఒక్కమాటు చూడండి. లారెన్స్ ని మక్కికి మక్కి అనునరించాడు" అని ఈనాడు దినపత్రికకు ఇచ్చిన ఇంటర్వ్యూలో తెలియజేశారు.

అలాగే బెర్నార్డ్ రస్సెల్ ప్రభావంకూ చలంగారిపై వున్నట్లు విమర్శకులు భావిస్తున్నారు. *'Marriage and morals'* అనే గ్రంథంయొక్క ప్రభావంతోనే చలంగారు 'ప్రీ' అనే పుస్తకాన్ని వ్రాశారని విమర్శకులు భావిస్తున్నా దాన్ని వ్యతిరేకించేవారు కూడా లేకపోలేదు. ఏమైనా చలంగారే స్వయంగా తన ఆత్మకథలో "ఈ ఆలోచనలకు రస్సెల్, మీబర్లింగ్ హెవలాక్ మొదలైనవారి రచనలు తీతనిచ్చేవి నాకు" అని చెప్పడాన్నిబట్టి అంగ్లసాహిత్య ప్రభావం వీరిపై వుందనేది స్పష్టం. అంతేకాకుండా బైరన్ గారు వ్రాసిన *"It is better to be wed or dead, than where*

a heart woman loves to send" వాక్యప్రభావం చలంగారిపై వున్న దనదానికి వారి సాహిత్యమే ప్రబల ఏదాహరణం.

అత్యుదయభావాల్ని ఎక్కడున్నా ఆహ్వానించే విచక్షణాజ్ఞానం, సహృదయం గలవారు చలం. అందుకే కీర్స్, షెర్లి, వర్న్స్ వర్క్, రస్సెల్, లారెన్స్, బైరన్ మొదలైన అనేక అంగ్లరచయితల భావాల్ని దృక్పథాల్ని మెచ్చుకున్నారు. తమ సాహిత్యనిర్మాణానికి ఊరగా పుచ్చుకున్నారు. మహాప్రస్థానాల్ని, మార్క్సిజాన్ని మెచ్చుకోవడంలో వీరిపై ఆ సిద్ధాంతం చూపిన ప్రభావమే కారణం.

జి. వి. కృష్ణారావుగారిపై అటు కవిరాజు ప్రభావమే కాకుండా, ఇటు యం. యన్. రాయ్ మానవతావాద స్వభావం కూడా వుంది. అలాగే మార్క్సిస్టు ప్రభావం వీరి రచనల్లో కన్పిస్తుంది. వీరు రచించిన కావ్యజగతులో "నా సిద్ధాంతం కొర్రదీ కాదు. పాతదీ కాదు. ఇలా అనడంవలన ప్రాతక్రొత్తం కలయిక అని చెప్పడానికి అంతకన్నా వీలులేదు. ఎందుకంటే భరతాది లాక్షణికులు వెలుతు వచ్చిన రసవాదాన్నే స్వీకరించి, అది భౌతిక సిద్ధాంతాన్ని అస్వయిండాడు. ఈ రెండు సిద్ధాంతాలూ ప్రాచీన. మొదటిది ప్రాచీన మతం. రెండవది వద్దెనిమిది, వందొమ్మిది శతాబ్దాల్లో ప్రబలిమై ఈ రోజుల్లో ప్రవరిస్తూ ఉంది అని తెలియజేశారు. ఇందులో మార్క్సిస్టు దృక్పథాన్ని పరామర్శిస్తున్నానని ప్రారంభంలోనే సూచించారు.

ముఖ్యంగా వీరి పౌరాణిక రూపకాలపై మానవతావాద, మార్క్సిస్టు దృక్పథాలు కన్పిస్తాయి. వీరి "భిక్షపాత్ర" రూపకాన్ని గూర్చి చర్చిస్తూ పురాణం ముద్రాహిత్యకర్మ గారు "మార్క్సిస్టు దృక్పథానికి ఒకరకమైన భాష్యం చెప్పడం ఆయన రచించిన 'భిక్షపాత్ర' స్వాతంత్ర్యానంతరం మన వట్టణాల వల్లల మధ్య జీవితం. మనుషులు ఎలా

“ఆంధ్రా మరుకము” ఆవిష్కరణ

విజయనగరం గురిజాడ స్మారక చిహ్న కేంద్ర గ్రంథాలయములో ఆదివారంనాడు విజయభావన పర్వం చేసిన సభలో యువ కవి ఆదిభట్ల పట్టాభిరామయ్య రచించిన “ఆంధ్రామరుకము” కావ్యాన్ని ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం తెలుగుశాఖ రీడర్ డా॥ పేదుల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి ఆవిష్కరించారు.

మూరారో నిటూపించే స్వతంత్ర నవల “కీలు బొమ్మలు” వల్ల వారికి చాలా పేరువచ్చింది” అని ‘కృష్ణారావుగారి సాహిత్యసమాలోచన’కు వ్రాసిన వ్యాసంలో తెలియజేశారు.

నార్ల వెంకటేశ్వరరావుగారు వివిధ భాషా సాహిత్యాల్ని చదివి, అనేక దృక్పథాల్ని ఆకళింపు చేసుకున్న ప్రతిభాశాలి. పాశ్చాత్య సాహిత్య ప్రభావం వీరిపై అమితంగా వుంది. చివరకు ‘నేను మరణిస్తే’ అని స్వీయ ఎలి ఊలు వ్రాయడంలో కూడా ఆంగ్ల ప్రభావం నార్లపై కనిపిస్తుంది. అయితే ఆంగ్ల సాహిత్య ప్రభావంతోపాటు తమ స్వతంత్ర భావాల్ని చొప్పించి శాస్త్రీయ దృక్పథంతో రచనా వ్యాసంగాన్ని కొనసాగించారు. దీనికి వీరి పౌరాణిక రూపకాలైన నీతితోన్యం, జాబాలి, నరకంలో హరిశ్చంద్రుడు మొదలైన నాటకాలకు వ్రాసిన వీరికలె ప్రబల నిదర్శనాలు.

భారతదేశంలో ప్రాచీనకాలం నుంచి నాస్తికత్వభోరణులు ఎన్నూనే వున్నా, పాశ్చాత్య సాహిత్య ప్రభావంతో ఈ ఆలోచనావిధానానికి ఒక గుర్తింపు, ఆదరణ లభించాయి. అలాగే హేతువాద దృక్పథం కూడా. ఈ దృక్పథాలతో సమాజంలో భావవిప్లవం తీసుకురావడం కోసం రూపక రచన చేసిన కవిరాజు చలం, జి. వి. కృష్ణారావుగార్ల లోపాలు ఆమెచిట్ల, ముద్దుకృష్ణ, బి. రామకృష్ణగార్లపై కూడా ఆంగ్ల సాహిత్యప్రభావం వుందనేది సుస్పష్టం.

(—)

యువతలంలో పద్య కవిత్వంపై అభిరుచి కొరవడుతున్న ఈ రోజుల్లో ఆదిభట్ల పట్టాభి రామయ్య పద్య రచనమం దాన కిని ప్రదర్శించటమేగాక, పాండిత్యప్రకరణతో చక్కటి కావ్యాలను రచించటం ఆదర్శవంతమైన దని డా॥ సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి యువకవిని అభినందించారు. రసరాజమైన శృంగార రసాన్ని ప్రధానంగా రచించుకుని సంస్కృతంలో “అమయక” కవి అద్భుతమైన కావ్యాన్ని రచించాడనీ, ఆలంకారికులకు లక్ష్యప్రాయమైన ఆ గ్రంథాన్ని శ్రీ పట్టాభిరామయ్య స్వేచ్ఛానువాదం చేయటంలో తన ప్రతిభను ప్రదర్శించాడని ఆయన ప్రశంసించారు. డా॥ శాస్త్రి సంస్కృత కావ్యంలోని కొన్ని శ్లోకాలను, వాటికి పట్టాభిరామయ్య రచించిన తెలుగు పద్యాలను చదివి వినిపించి, పట్టాభిరామయ్య అనువాదశ్రీ విన్యాసాలను వివరించారు. కొన్నిచోట్ల మూలరచనకు నైతం మెరుగు పెట్టే విధంగా పట్టాభిరామయ్య అనువాద చోరణి కనబడుతున్నదని డా॥ శాస్త్రి సోదాహరణంగా ప్రసంగించారు.

సంస్కృత కళాశాల డెక్టరర్, విజయభావన ప్రధాన కార్యదర్శి అయిన డా॥ ఎ. గోపాలరావు గ్రంథాన్ని సమీక్షించారు. అనువాద విధానంలో శ్రీ పట్టాభిరామయ్య మహాకవి శ్రీనాథుణ్ణి, చేమకూర వేంకటకవి ఆదర్శంగా రచించుకున్నట్లు కనిపిస్తుందని తన అభిప్రాయాన్ని వెలిబుచ్చారు. శ్రీ పట్టాభిరామయ్య పదప్రయోగ నైపుణ్యాన్ని తెలుగు పలుకుబడి తీయబడనాన్ని ఆయన వివరించారు.

శ్రీకాకుళంజిల్లా ప్రెడిఫీమరంలో తెలుగు వండిట్ గా పనిచేస్తున్న శ్రీ రాళ్ళవల్లి రామ సుబ్బారావు మరో సమీక్షకుడుగా వ్యవహరించారు. పద్యరచనా శిల్పంలో శ్రీ పట్టాభి

రామయ్య కనబరచిన ప్రత్యేకతను ఆయన వివరించారు. ఒక భాషనుండి, మరో భాషలోకి అనువాదం చేయటం చాలా కష్టసాధ్యమైన పని అనీ, శ్రీ పట్టాభిరామయ్య సొగసుగా, సునాయాసంగా అనువదించిన నేర్పరి అని శ్రీ సుబ్బారావు కొనియాడారు.

ఆదిభట్ల నారాయణదాసుగారి అంతే వాసులు, సుప్రసిద్ధి విద్వాంసులు శ్రీ పేరి నరసింహశాస్త్రి సభకు అధ్యక్షత వహించారు. ఆయన ప్రాచీన-ఆధునిక కవిత్వాభివృద్ధిని నిమగ్నిస్తూ, శ్రీ పట్టాభిరామయ్య అనువాదంలోని తిప్పాల్సలను సోదాహరణంగా వివరించారు. శ్రీ పట్టాభిరామయ్య కావ్యరచన చేయటంలో కనబడుతున్న అభిరుచినిబట్టి, ఆయన భవిష్యత్తులో గొప్ప కవి కాగలడని తన భావాంక్షలను తెలియజేశారు.

విజయభావన సహాయ కార్యదర్శి శ్రీ కె. మార్కండేయులు శ్రీ పట్టాభిరామయ్యను అభినందిస్తూ, తాను రచించిన పద్యాలను చదివి వినిపించారు.

గ్రంథాన్ని అచ్చువేయించిన ‘కళాప్రపూర్ణ’ డా॥ డి. వై. సంపత్కుమార్ శ్రీ పట్టాభిరామయ్యను శాలువా, పూలమాల, మొమెంట్లతో మనంగా సన్మానించారు, ఆయన వేదికపై పార్లొన్న అతిథులందరికీ జ్ఞాపికలను బహూకరించారు. యువరచయితలను ప్రోత్సహించి, వారినుంచి మంచి రచనలను ఆశించటం తనకు ఎంతో యిష్టమైన విషయమని, అందులో ఒకదాగంగా నేడు శ్రీ పట్టాభిరామయ్యకు తన చేయూత నొసగటం జరిగిందని శ్రీ సంపత్కుమార్ వివరించారు.

విజయభావన సభ్యురాలు పుమారి సి. పద్మావతి ప్రార్థన చేశారు. కార్యదర్శి శ్రీ పి.వి.యల్. సుబ్బారావు సందేశాలు చదివారు. సహాయ కార్యదర్శి శ్రీ కె.ఎస్.ఎస్. నాపూజీ పంధన సమర్పణ గావించారు.

ఆచార్య భావన్,
అధ్యక్షుడు.

ఉగాదినాడు ఆరుద్రకు విజయభావన సన్మానం

'శుక్ల' ఉగాది (7-4-89 బుధవారం)నాడు విజయభావన చతుర్థ వారాకోత్సవం. అనాడు ఉపయం కవినమ్మేశనం, సాయంత్రం ఉల్లా కరెక్టరు శ్రీ ఎం. ఎస్. ప్రసాద్ గారిచే డా॥ ఆరుద్రకు సన్మానం పుంటాయి ఉల్లా సాంస్కృతిక వ్యవహారమండలి సహకారంలో నిర్వహిస్తున్న ఈ వేడుకల్లో డి.పి. ఆర్. బి. శ్రీ ఎస్. నారాయణరావు, ఆర్.టి.బి. శ్రీ కె. వి. రామయ్య, భీమిలి మున్సిపల్ కమిషనర్ శ్రీ వడాల రామకృష్ణారెడ్డి, శ్రీయుతులు పసంతరావు వెంకటరావు. చాగంటి సోమయాజులు, మానాప్రెగడ శేష శాయి, టి. వి. శివరావు, డా॥ కె. వి. రామారావు, సంస్థ గౌరవాధ్యక్షులు శ్రీ హరేశ్వర వెంకటకృష్ణ మున్నగువారు పాల్గొంటారు. అనాటి నటలో సంస్థ వార్షిక సంచిక ఆవిష్కరింపబడుతుంది.

ఈ సందర్భంగా సంస్థ నిర్వహించిన వివిధ పోటీల్లో విజేతలైన నగరములోని పాఠశాలలకు చెందిన విద్యార్థుల విద్యార్థులకు ప్రశంసాపత్రాలు, బహుమతులు అందజేయబడతాయి.

మనోజ్ఞ పద్మకేశవన్-విజయభావన సంయుక్తంగా నిర్వహించిన 'మృత్యులసరాలు' కవితల పోటీల్లో రాష్ట్రంలోని వయస్సు సాహితీ బంధువులు పాల్గొన్నారు. సుమారు 150 ఎంట్రీలు రాగా అందులో ముగ్గురు ఎంపికైనారు. విజేతలైనవారికి లోగడ ప్రకటించిన ప్రకారం నగర బహుమతులు, ప్రశంసాపత్రాలు వార్షికోత్సవము సభలో ప్రదానం చేయబడతాయి. ఈ పోటీల్లో ప్రథమ బహుమతి శ్రీ వె. శంకరాచార్యులు (చిత్తూరు జిల్లా) ద్వితీయబహుమతి శ్రీ చెన్నెం హరి నాథశర్మ. తృతీయబహుమతి శ్రీమతి ఎం. రాజ్యలక్ష్మి (ప్రకాశం జిల్లా) గెలుచుకున్నట్లు ప్రకటిస్తూ, వారికి అభినందనలు తెలియజేస్తున్నాము.

"శుక్ల" ఉగాదికి సుస్వాగతము

—డా॥ రామదాసు వెంకటేశ్వరశర్మ

*అత్తదారింటిలో అప్పుడే అడుగు మోపెడి క్రొత్త కోడలుకొల్ల వోలె
షడ్రుచికరమో సాయనంబును పంచ
పుడమి కేతెంచెడి మోహనివలె
వలుసమస్యల ప్రశ్నవత్రమున్ బ్రజకిడ
చేరు పరీక్షాధికారివోలె
కష్ట నిర్మిల్లులో ఇట్టల పలుకరిం
పగవచ్చు ఒక పెద్దమనిషివోలె
సక్తినిద విజ్ఞానాటకరంగమందు
చిత్రగతి ప్రవేశించెడి పాత్రవోలె
దివ్యమో వెల్లడిదల తేరుమీద
వచ్చు "శుక్ల" ఉగాదికి స్వాగతంబు ॥

*విలసితి శుకవిక ద్విజ కలారావంబు
వేదనాదోదాటమై తలిర్చు
రంగాల పొంగుల భృంగీ నినాదంబు
సంగీత భంగిగా చెంగలింప
అక్షణమోదాన దక్షిణపపహును
దాదార్యతరతుడై అలీలయింప
అరవంగు కొమ్మల విరజుసిన చిగుళ్ళు
వన్నెల పందిరై చెన్నుమీఱ
పూలరాల్ తేనె కలయంపి పాలుపు తెలువ
వల్లి కలనుండి తారెడి మల్లపూలు
చెలులు జల్లెడి లాజరై వెలయ భువికి
వచ్చు "శుక్ల" ఉగాదికి స్వాగతంబు ॥

శి శి ర ర్తు వు

'అభినవరామకృష్ణ' శ్రీ అద్దేపల్లి లక్ష్మణస్వామి, ఎం.ఏ.,బి.ఎడి.

*శీతము వాతమున్ పరకు
నేయపు సంతత పర్యభిక్షణ
ద్యోతిత పూతవృత్తి మచి
యోగ సమాధి నిరూఢి నిల్పు ని
ష్ఠాతుడవీపు, వీకిల న
సాధ్యములే, దెహిచేడు మౌనులన్
చేతులు మోర్చు లకు సరె
శ్రీకర! శ్రీ శిశిరర్తు శేఖరా!
*దోగ్యములైన ఎన్నుపుల
పోంతకు సుంతయుఁ బోక, భక్తిదై
రాగ్యము లెల్ల నొక్కటఁ ది
రింబుగ నిల్చిన యట్లు, విజ్ఞాన
దాగ్యమె యిట్లులొచుఁ గన
వచ్చు విధంబున సర్వతీరికన్
యోగ్యత రూపుగొన్న యటు
యింటివి శ్రీ శిశిరర్తు శేఖరా!

*చిత్రము పుష్పమున్ ఫలము
భక్తి సమర్పణసేసి దైవమున్
స్తోత్రము చేయుచున్ గడు వి
శుద్ధమతిన్ జరియింతు నీవహా
రాత్రము, శీత వాతముల
లక్ష్మము నేయపు మురిత యేనియున్,
చిత్రము నీ చరిత్రము వి
శిష్టము శ్రీ శిశిరా! దయాకరా!
*పన్నియె షష్టాష్టలయి
యా నిటుచున్నను సత్యనూతనా
భ్యున్నతి గోచరించు మహా
మోజ్జ్వల యోగిన భాగధేయ నం
పన్నతి సంచరించిన త
వన్నివి నీవగు మోముఁ జూచినన్
బున్నెమ కాదె? యిటు బుట
పుంగవ! శ్రీ శిశిరా! దయాకరా!

విజయనగరం 'యువ కళాకారుల సంగీత సభ' సహకారంతో, సంగీత కళాశాల కెక్కు రార్ శ్రీ పి. వి. యస్. శేషయ్యకృష్ణ నిర్వహణలో ఉత్సవ సంప్రదాయ కీర్తనలు-బృంద గానం మరియు లలిత సంగీత విభావరి, సృత్య ప్రదర్శనలు మున్నగు సాంస్కృతిక కార్య

క్రమములు వార్షికోత్సవ వేడుకలకు పన్నె తెచ్చేవిధంగా ఏర్పాటు చేయడానికి తృప్తి జరుగుతున్నది.
సంగరంలోని పలువురు ప్రముఖులతో ఆహ్వాన సంఘం ఏర్పాటై, ఉత్సవ సన్నాహాలు చురుకుగా కొనసాగుతున్నాయి ***

నీ పద్యావళి లాలకించు చెవులున్ ని న్నాడు వాక్యంబులున్
 నీ పేరం బనిసేయు హస్తయుగముల్ నీమూర్తిపైఁ జూపులున్
 నీ పాదంబుల పొంత ట్రొక్కు శిరముల్ నీసేవపైఁ జిత్తముల్
 నీపై బుద్ధులు మాకు నిమ్ము కరుణన్ నీరేజప ప్రేక్షణ!

అడసు:—

సంపాదకుడు : విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి,
 పైదు తెలుగు లెక్కరరు, వి. టి. కె. కాలేజి,
 6-4-24, ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజనగర్),
 రాజమండ్రి-1.

